

Keyifli Okumalar Dileriz

Binlerce kategoride milyonlarca PDF e-kitap, ders kitapları, dergiler ve romanlara platformumuz üzerinden ücretsiz ulaşabilirsiniz.

RESMİ WEB SİTEMİZ

<https://rantey.org>

Yedek ve Duyuru Kanallarımız

Sitemize erişim engeli gelmesi veya adres değişikliği durumunda aşağıdaki kanallardan güncel giriş adresine erişebilirsiniz:

- Telegram: <https://t.me/birkitapbir>
- WhatsApp Kanalımız : <https://whatsapp.com/channel/0029VbDHv8uE50Us4lvMoc0Y>

uzun ince yolda

ASIK VEYSEL

HAYATI, SANATI, ESERLERİ ÜZERİNE BİR İNCELEME

Adnan Binyazar

TEL YAYINLARI

ÂSIK VEYS
SÂTIR OĞLU
Adnan Binyar

Adnan Binyazar
ÂŞIK VEYSEL
İnceleme

**ÂŞIK VEYSEL/Adnan Binyazar/İnceleme/Kapak düzeni: Fahri
Karagözoğlu/Dizgi Baskı: Dilek Matbaası/TEL YAYINLARI: 40/
İnceleme Dizisi: 3/Cağaloğlu Meydanı 25/9-PK. 636 İstanbul/
Tel: 26 77 54**

ADNAN BİNYAZAR

1934'te Diyarbakır'da doğdu. İlköğrenimini Elâzığ'ın Ağın ilçesinde ve Diyarbakır'da tamamladı. Dicle ilköğretmen okulunu bitirdikten sonra Çorum ve Maraş ilköğretmen okulunda çalıştı. Öğretmenliğinin son 4 yılı Hacettepe Üniversitesi Temel Bilimler Yüksek Okulu Türkçe Bölümünde geçti. Bu bölüm öz Türkçeye karşı olanlarca kapatılınca Bin-yazar'ın görevi sona erdi. Şimdi Türk Tarih Kurumunda çalışmaktadır.

Yazmaya 1960'larda Varlık dergisinde başladı. Yazdıkları daha çok deneme ve eleştiri türlerindedir. Türk Dili, Varlık Dergilerinde; Cumhuriyet ve Yeni Ortam gazetelerinde yazıları çıkmaktadır. Yazmak Sanatı (Emin Özdemir'le birlikte), Dedem Korkut'tan Öyküler, Toplum ve Edebiyat adlı yapıtları vardır.

ADNAN BİNYAZAR

ÂŞIK VEYSEL

inceleme

TEL YAYINLARI: 40

İnceleme Dizisi: 3

Ö N S Ö Z

Yazarların, ozanların nesnel ölçülerle değerkendirilmesinin yararına inandığım içindir ki, Cumhuriyet tarihimizin önemli bir döneminde ortaya çıkan Âşık Veysel üzerinde özellikle durmak istedim.

Sanatını halk şiiri gelenekleriyle oluşturan, zaman zaman çağdaş diyebileceğimiz konulara da el atan Âşık Veysel'in bu geleneklerle ve çağdaş yeniliklerle nasıl bir bağlantı kurmaya çalıştığını belirtmek, incelemenin temel amacı oldu. Veysel'in duygu ve düşünce dünyasını da bu bağlamda ele aldım. Böylece, yorumsal bir yöntemle de olsa, Veysel'in halk şiir geleneğindeki yeri ve çağdaş düşünceler karşısındaki durumu belirdiyse kendimi mutlu sayacağım.

Bilindiği gibi, halk şiirlerinde başlık yoktur. Bu şiirler, konularına göre başlıklandırılır. Ben, her şiirin ilk dördlüğünün son dizesini başlık olarak kullandım.

Özellikle gençlerin kimi sözcükleri anlayamayacağını sandığım için kitaba bir de sözlük ekledim.

Yaşar Kemal'in Veysel konusundaki yazısını ilginç buldum. Bu yazıda savunulan bütün düşüncelere katılmadığım, incelemenin kapsamından bellidir. Ne ki, halk birikimlerini çok iyi değerlendiren bu büyük Türk romancısının düşüncelerini görmez-

likten gelmek için bir Türk aydınınının hakkı değildir. Yaşar Kemal'in yazısını bunun için koydum kitabın başına.

Bu inceleme küçük bir başlangıçtır. Edebiyatımızın bu en kısır alanının zenginleştirilmesi en büyük isteğimdir. İçimde, çok önemli araştırma ve incelemelerin yapılacağına ilişkin büyük bir inanç var.

Adnan Binyazar

B A L D A K İ T U Z

Yaşar Kemal

Şöyle bir bakarsak Veysel'in yaşamına, şiirlerine ilk bakışta onda bir kabul eden kişiyi görürüz. İlk bakışta Veysel razı, başkaldırmayan kişi gibi görünür. Bu belki biraz da Anadolu halkının görüntüsüdür. Anadolu halkı da uzaktan böyle görünür, razı ve başkaldırmayan... Zaten köylülük razı ve başkaldırmayandır, köylü asıllı kimselerde de vardır bu görünüş. Bir Tolstoy'da, bir Tagor'da, daha ne kadar köylü asıllı kişiyi aklınıza getirirseniz getirin göreceksiniz ki, köylü asıllılar, başlarından büyük maceralar geçmemişse başkaldırmıyorlar. Karacaoğlan'dan Dadaloğlu'na kadar şiirimiz başkaldırmamıştır. Başkaldırmamış ve değişmemiştir. Dadaloğlu'na gelince şiir bıçakla kesilmiş gibi ses olarak, hava, duygu olarak bambaşka olmuştur. Çünkü Dadaloğlu çağında toplum başkaldırmış, şair de başkaldırmış ve sesi babayiğit bir ses olmuştur. Bu çağda da halkın içinden yetişen şairlerin çoğu büyüklü küçüklü türlü etkenlerle başkaldırıyorlar. Yüzlerce halkın içinden çıkan, köylü kökenli şair başkaldıran şiirler yazıyorlar. Veysel'in yetişme çağı Cumhuriyetin ilk dönemleriydi ve köylü yenilmiş, kaderine razı bir durgunluk içindeydi. Büyük savaşlardan sonra Anadolu nekahat günlerini yaşıyordu. Veysel tekke kökenli bir şairdir. Onun ma-

yasında köylülük kadar tekkecilik de var. Köylülükten ve tekkeden gelen gelenekleri birleştirmiş, şiirini öyle yapmıştır. Veysel'in büyük ustaları Pir Sultan Abdal, Yunus, Kul Himmet'tir.. Bunlar kadar da Karacaoğlan'dır. Veysel'in şiirini besleyen büyük kaynaklar çok yönlüdür. Veysel 1933'lerde Sivas'ta Ahmet Kutsi Tecer'le, ondan sonra da Sabahattin Eyüboğlu, Orhan Veli'yle karşılaşmıştır. Veysel için her ses, her söz nereden gelirse gelsin önemliydi. O her sese her söze candan kulak verir, kendini oluştururdu. Veysel'i tanıyanlar bilirler, sonsuz bir şiir bilgisi vardı, kendinden önce gelen ustaları derinlemesine bilirdi. Bir Yunus'u, bir Pir Sultan'ı, Karacaoğlan'ı o kadar bilen insan belki çağımızda yoktu. Birçok ünlü Karacaoğlan şiirini ilk olarak Veysel'den duyduk. Örneğin, «Yâr yüzüne yüzyıl baksam az gelir/Bin yıl dahi baksam kanan değilim». Veysel söylemeden önce bu güzel Karacaoğlan şiirini kimse bilmiyordu. Daha niceleri de bilmiyorduk. Ondan Pir Sultan'ı öğrendik. Ondan büyük ustaların gerçekten ses ve söz olarak büyük yanlarını, köylüyü, halkı öğrendik. Veysel'in büyüklüğü inanılmaz kadar büyük zenginliğinde, bilgisindeydi. Veysel, dört köşeye kulak vererek, hiç bir şeyi kaçırmadan öğrenerek, en küçük ayrıcalığı bile geçmiş, geleceği öğrenerek kendisini oluşturdu. Şimdi Veysel'in başkaldırmasına gelelim. İnsan-ogludur, başkaldıran bir yaratıktır. Çağı, durumu, sosyal tabakası ne olursa olsun, insan başkaldırandır. Özelliği budur. Tolstoy'un, Tagor'un başkaldırmaları az başkaldırma mı? Hani, pasif başkaldırmaları, barışçı başkaldırmaları köylülüktendir. Köylülük en az dalgalanmalara uğramış bir tabakadır. Veysel, şiirini yenilemiş, geleneği kırmıştır. O Ka-

racaoğlan değildir, Pis Sultan da değildir. Onun şiiri yüzeyden geleneğe bağlıdır ama, içerik olarak, biçim olarak geleneği kırmıştır. Veysel ne kadar razı bir kişi görünürse de onun şiirinde zaman zaman, belki de çoğunlukla bir başkaldırma görebiliriz. Doğaya, insana, tutuculuğa, Allah'a karşı.. Veysel görmüş geçirmişliğin, uzun bir gelenek yaşamışlığın hoşgörüsünde, öfkesinin derinindeydi. Veysel en yeni şiirlerini Hasanoğlan'da yazdı, hem de en güzel şiirlerini, Veysel yeni bir Veysel olduysa Hasanoğlan Köy Enstitüsünde oldu. Orada saz öğretmeni olarak yeni oluşan aşklı şevkli bir köylü dünyasına katıldı. İlk yıllarda Hasanoğlan, yapmanın, yaratmanın bir sevinç şakımasındaydı. Veysel de bu şakımayı iliklerine kadar yaşadı. Ben Veysel'i o yıllarda tanıdım. Sevinçli bir şakımadaydı. Karacaoğlan da böyle şakır mıydı, diye sordum Veysel'e. Önce anlamaz gibi yaptı, sonra birden güldü, uzun uzun güldü, sonra, Karacaoğlan böyle şakıyamazdı fıkara, dedi. Onun Hasanoğlan'ı yoktu, dedi. Veysel'i gelenek getirdi. Gelenegin sağlam kökünde Veysel filizlendi, çağa karıştı, çağı, dünyayı yorululuğuyla yaşadı. Biz Veysel'e Veysel'in bize önem verdiği kadar vermedik. Veysel bir süre Ankara'da bana durmadan Orhan Veli okuttu ve anlattırdı. Önceleri çok önemsemiyordu, bu adamda ne var diye de şaşıyordu, bu kadar önem veriyorlar ki.. Sonra sonra, az da olsa, Orhan'ın tadına vardığını anladım... Sevdigi, Orhan'dan seçtiği, üst üste okuttuğu şiirleri oldu. Şiirinin yeniliği, bir yerde gelenekten kopuşu, büyük şiirimize yeni bir halka oluşu çağın getirdiği yeniliklere Veysel'in uzaktan da olsa kulak verişidir. Veysel makineye hayrandı. Bir çiçeği, bir ağacı sever gibi bir makineyi severdi. Bi-

liyorum, o ağaçları durmadan okşardı, yoklardı. Bir seferinde bir otomobili de merakla tepeden tırnağa yokladığını gördüm. Ne kadar yokladı bilmiyorum, elini gülerek mutluluk içinde otomobilden çektiğini şimdiki gibi anımsıyorum. Veysel bugünün şairi olsaydı, bugünü dünü yaşadığı gibi yaşasaydı onun şiiri de bugün halkın içinden çıkan şairlerin şiiri gibi olurdu. Veysel'i iyi okuyanlar onun inceden de olsa, köylü yanını kırarak bir başkaldırma şairi olduğunu görecekler. Ve «Dağlar çiçek açar Veysel dert açar»ın tadına varacaklar. «Kuş olsan da kurtulmazdın elimden / Eğer görsem idi göz ile seni»

Köküyle birlikte adam, razı adam, kabul etmiş adam, doğaya, insana, çalışmaya, yaratmaya hayran adam... Elbette bir yandan da başkaldırırdı. Kendi kökenine aykırı da olsa, kendi kişiliğinin üstüne yürüyerek de olsa... Çünkü Veysel köküyleydi ve kökü direnen, her şeye karşı yaşamakta inat eden, bütün kötülüklerin, olumsuzlukların üstesinden gelmiş, yaşamını sürdürp çağımızı yaratmış insanlıktı. Veysel'in başkaldırması alttan alta bir gülmedir belki de. İller de Veysel'de bir başkaldırma bulmak istiyor, buna çaballıyor demeyin. Gerçekten bu kabul eden kişi, bu sonsuz hoşgörüdeki kişi gülerek, eğlenerek, öfkelenerek de başkaldırıyordu.

**«Kimi yaya kimi atlı,
Kimi uçar çift kanatlı,
Dünya şirin baldan tatlı,
Eyvah balı tuza katmış.»**

Büyük ustası Yunus gibi Veysel'in de gülen selâmı her dem üstümüzde olacak. Gülen, sevinen, dünyaya hayran, balı tuza katmışsak da...

(Milliyet Sanat Dergisi, 30 Mart 1973, sayı 26)

UZUN İNCE YOLDA ÂŞIK VEYSEL

Köylü bir ozandır Âşık Veyssel. Köyden kente gelen insanların yazgısı Veyssel'in de yazgısıdır. Hastalıklar, olanaksızlıklar, yoksulluklar... Onun kişiliğini biçimleyen temel etkenlerin başında gelir. Şiiri de bu etkenlerle beslenmiştir. Köylü ozanların kişiliğini oluşturan halk şiiri geleneğiyle, modern dünyanın gereği olan gelişmeler arasında bir yerde bulunur Veyssel. Bir ortamdan ayrı bir ortama, bir yaşama biçiminden başka bir yaşama biçimine geçiş, bu geçiş sırasındaki değişim ve başkalaşım Veyssel'in şiirlerinde önemli bir olgu olarak belirir. Veyssel şiirinin kalın çizgisi sayılır bu. Bu çizgiyi görebilmek için, onun, hemen her halk ozanının yazgısı olan yaşamına kısaca değinmekte yarar vardır.

yaşamı

Veysel 1894'te Sivrialan köyünde doğmuştur. Sivrialan, Sivas'ın Şarkışla ilçesine bağlıdır. Bucağı da Ağcakışla'dır. Veysellere «Şatıroğulları» derler. Babası, ömrü günü toprakta geçmiş, «Karaca» lakaplı Ahmet adında bir çiftçidir. Anası Gülizar'dır.

Gülizar, davarların sağılma yeri olan «güzlek» te, bir yaz günü doğurmuştur Veysel'i. Göbeğini de kendi eliyle kesmiştir.

Veysel'in doğduğu sıralar, çiçek hastalığının Sivas yörelerini kasıp kavurduğu yıllardır. Veysel'den önce, onun iki kız kardeşi çiçekten ölüp gitmiştir. 1901 yılarında bir çiçek salgını daha gelir Sivas ellerine. Çiçeğe tutulanlar arasında Veysel de vardır. Hastalık, sol gözünü söndürmüştür. Sağ gözüne de perde inmiştir. Belki sağ göz kurtarılacak gibidir. Ona da bir gün bir değnek saplanmıştır. Böylece küçük Veysel'in yaşamı boyunca sürecektir karanlık günleri başlamış oluyor. Veysel, bu hastalık günlerini şöyle anlatıyor:

«Çiçeğe yatmadan evvel anam güzel bir entari dikmişti. Onu giyerek beni çok seven Muhsine kadına göstermeğe gitmiştim. Beni sevdi. O gün çamurlu bir gündü, eve dönerken ayağım kayarak düştüm. Bir daha kalkamadım. Çiçeğe yakalanmıştım... Çiçek zorlu geldi. Sol gözüme çiçek beni (beyi) çıktı. Sağ gözüme de, solun zorundan olacak,

perde indi. O gün bugünder dünya başıma zindan» (1).

Yedi yaşındaki Veyselcik'i, bacısı Elif elinden tutup gezdirmektedir bundan böyle. Bu durum tüm aileyi üzmektedir. Küçük Veysel'in bu yürek acısını -az da olsa- dindirmek için babası bir saz verir eline. Veysel'in kulağı saza söze alışkındır. Sivas elleri âşıkların söyleştiği, atıştığı yerlerdir. Geleneksel halk şiiri söyleyişi toplumun düşünüşüne, duyusuna eğemendir. Pir Sultan'lar, Karacaoğlan'lar saz olup, söz olup varlıklarını sürdürmüşlerdir. İçten içe de olsa, Veysel'in «dost dost» diye sarıldığı kişiler bunlardır. Onların sesini, sazını yüzyıllardan bu yana getiren ozanlar Sivrialan'da gelip gitmektedirler. Bu dönemde Veysel yavaş yavaş dile gelmeye başlar. Molla Hüseyin sazını düzenler Veysel'in. Kırılan telleri o takar. Saz, Veysel'in yaşamında önemli bir yer tutmuştur bundan sonra.

Bir gün Sivrialan'a, Kangal - Divriği yörelerinden bir halk ozanı gelir. Adı Ali'dir. Babasının bostanlarını eken bu Çamşıhlı Ali, Veysel'in ilk ustası olur. Sazı dile getirmeyi başaran usta bir ozandır bu Çamşıhlı Ali. Âşıklar dünyasının şiir dolu kapısını Veysel'e o açıyor. Duyarlıkla sezdiği ozanlar dünyasını yakından tanıyor Veysel böylece. O da, Pir Sultan'ların, Karacaoğlan'ların, Dertli'lerin, soylu ozanların dünyasına girmiştir. Karanlık dünyası aydınlanmaya başlamıştır. Ama gene de, zaman zaman, bu karanlık dünya umutsuzluğa düşürür Veysel'i. Yaştaşı askere giderler, evlenirler, düğünde dernekte adları okunur. Kendi çaplarında dağda taşta, avda kuşta başarılar gösterirler. Veysel ise bunalım içinde gezer durur.

(1) Âşık Veysel: **Deyişler**, Ankara 1944, s. 86

Anası babası, «Biz göçüp gideriz. Veysel ortalarda kalır» diye onu Esmâ adlı bir kızla evlendirirler. Sözde acıları dindirecek, Veysel'e sahip çıkacak bir eştir Esmâ. Oysa o, Veysel'in acılarını çoğaltmıştır.

Veysel'in, Esmâ'dan iki çocuğu olmuştur. Çocuklardan biri (oğlan), daha on günlükken, anasının memesi ağzına tıkanarak boğulmuştur. Bu olaydan bir süre sonra Esmâ, yanlarında çalışan bir yandaşmayla kaçıyor. Veysel gene sahipsiz kalıyor. Daha bir buçuk yaşındayken kızı da ölüp gitmiştir. Aynı yıl, Veysel'in anası ile babası da ölüyor. Birbirini izleyen bu olaylar Veysel'i iyice umutsuzluğa itmiştir. Bir süre sonra Gülizar adlı başka bir kadınla evleniyor. Ölünceye dek Gülizarla yaşamıştır Veysel. Gülizar'dan çocukları oluyor Veysel'in. Bunlardan Alîmet, babasının en büyük yardımcısı olmuştur. Gittiği yerlere birlikte gitmişler, babasının eli ayağıdır Ahmet.

Bütün bunlara karşın, bir şiir dünyasına giren Veysel, 1931'e değin dar bir çevrede, kendi köyü yörelerinde tanınmıştır. Sivas'ta aynı yıl düzenlenen ve üç gün süren «Âşıklar Bayramı»nda derece alarak adını duyurmuştur. O da artık dilden dile söylenen ozanlar arasına girmiştir. Kendi deyiimiyle bu bayramı düzenleyen Ahmet Kutsi Tecer, Veysel'in «dilinin bağını çözmüştür» (2).

Cumhuriyet'in 10. yılı da Veysel için önemli bir yıldır. Bu bayramı kutlamak için halk ozanları Cumhuriyet ve Atatürk konusunda şiirler söylerler. Aralarında Veysel de vardır bu ozanların. Söylediği şiir çok beğeniliyor. Hatta Atatürk Veysel'le

(2) Tahir Kutsi: **Âşık Veysel**, İstanbul 1973, s. 19

görüşmek bile istiyor. Ne ki o gün Veysel'i bulamıyorlar. Görüşme de gerçekleşmiyor. Böyle bir fırsatın kaçması, Veysel'in içinde bir eziklik olarak kalmıştır.

Cumhuriyet'in 10. yılı da Veysel'in için önemli bir yıldır. Bu bayramı kutlamak için halk ozanları Cumhuriyet ve Atatürk konusunda şiirler söylerler. Aralarında Veysel de vardır bu ozanların. Söylediği şiir çok beğeniliyor. Hatta Atatürk Veysel'le görüşmek bile istiyor. Ne ki o gün Veysel'i bulamıyorlar. Görüşme de gerçekleşmiyor. Böyle bir fırsatın kaçması, Veysel'in içinde bir eziklik olarak kalmıştır.

Tanındıktan sonra Veysel, yurdun her yanını gezmeye başlamıştır. Gittiği her yerde saygı görmüş, sesi sözü yurdun her yanına yayılmıştır. Köy enstitüleri kurulduktan sonra, halk çocuklarının yetişmesini amaçlayan bu kurumlarda Veysel'e öğretmenlik verilmiştir. Veysel, sırasıyla Arifiye, Hasan-oğlan, Çifteler, Kastamonu, Yıldızeli ve Akpınar köy enstitülerinde saz öğretmenliği yapmıştır.

1965 yılında Türkiye Büyük Millet Meclisi, özel bir kanun çıkararak «Anadilimiz ve millî birliğimize yaptığı hizmetlerden ötürü» Veysel'e aylık bağlamıştır. Hiç bir halk ozanına yapılmayan bu işlem, Veysel'i az da olsa sefaletten kurtarmıştır.

Veysel, 21 mart 1973 günü sabaha karşı saat 3.30'da doğduğu köyde öldü. Türkiye'ye ondan sazla söz kaldı. Veysel bundan böyle Sivas ellerinden yayılan sazıyla, sözüyle anılacak.

halk ozanı

Şiirlerini saz çalarak söyleyen ozanlara «halk şairi» demek gelenek olmuştur. «Bunların eserleri, başka birisi tarafından nakl olunurken dahi sazla okunmak sanki töre olmuştur: Her âşık, kendi şiirlerini okuduğu, çalıp çağırdığı gibi, başka geçmiş veya yaşayan halk şairlerinin eserlerini de saziyle söyler» (3).

Nitekim, bu yapıtta söz konusu ettiğimiz Veyssel de, özellikle Pir Sultan Abdal, Karacaoğlan, Dertli ve Âşık Ali İzzet gibi halk ozanlarının şiirlerini söyleyerek bu geleneğe uymuştur. Bu gelenek nerden gelmiştir, tarihsel süreç içinde nasıl bir değeri vardır Bu soruna da değinmek gerekir.

Müzik, şiir, tiyatro gibi sanat ürünlerinin büyüden, dolayısıyla ayinlerden doğduğu bilinmektedir. Saz şairlerinin çaldıkları çalgının da ayinlerde kullanıldığını gösteren kanıtlar oldukça boldur. «Eski Yenisey Kırgızlarının Şaman ayinlerinde saz çaldıklarını XI. yüzyıl tarihçilerinden Gardizi haber vermektedir. Bugünkü Kırgız Kazak baksıları kopuz kullanırlar. Eski Oğuzlarda, İslâmdan sonra, Şamanizm geleneklerini devam ettiren ozanlar kopuzu mübarek saymışlardır» (4).

(3) Pertev Naili Boratav Halit Vedat Fıratlı: **İzahlı Halk Şiiri Antolojisi**, Ankara 1943, s. 3.

(4) Abdülkadir İnan: **Tarihte ve Bugün Şamanizm**, Türk Tarih Kurumu, Ankara, 1954, s. 93.

Olağanüstü güçlerinin yanında, toplumun tüm sorunlarını çözümlenmekte de etkili olan Dedem Korkut'un elinde kopuz vardır. Ad verirken, dua ederken, bir yiğidin öyküsünü anlatırken hep kopuz çalar. Hemen her öykünün sonunda şöyle bir bölüm vardır: «Dedem Korkud geldi, kopuz çaldı. Gazi erenler başına ne geldüğün söyledi» (5). Yiğitlik öykülerinin de kopuz eşliğinde söylendiği görülüyor. Aslında bugün bile halk şiiri genellikle bir öykü örgüsü içinde geliştirilir. Bir cinayet olayının, bir sel baskınının, hatta hırsızlık, ahlâksızlık gibi durumların halk ozanlarınca hemen uydurulan deyişlerle dile getirildiği bir gerçektir.

Kopuzun, dolayısıyla sazın dinsel bir leğzerinin olduğunu belirten başka bir kanıt da gene Dedem Korkut öykülerinde rastlıyoruz. «Uşun Koca Oğlu Segrek» öyküsünde şöyle bir bölüm vardır: «Oğlan sürmürdi, uru turdı. Kılıcunun balçağına yapışdı kim bunu çarpa. Gördi kim elinde kopuz var, aydur: Mere kâfir, Dedem Kurkud kopuzu hörmetine çalmadum, dedi. Eğer elinde kopuz olmasaydı ağam başıyıçün seni iki para kıluridum, dedi. Çekti kopuzı elinden aldı» (6).

Sonradan, bu saz çalıcıların görevi değişmiştir kuşkusuz. Ama başlangıcının dinsel olduğu da bir gerçektir. Özetle denebilir ki, «Halk şiirini yaratanlar, köy könt dolaşıp sazlarıyla çalarak ve söyleyerek yayanlar, saz şairleri olmuştur. Saz şairi, insan topluluklarının belirli bir gelişme çağında yaşamış olan müzisyen-şair tipinin bizdeki benzeridir. Bunların kökü ilkel cemiyetlerin şiir, müzik, raks ve

(5) Orhan Şaik Gökyay: **Dede Korkut**, İstanbul 1938, s. 113.

(6) a.g.y., s. 103.

sihir gibi bir sürü sanat tohumunu özünde toplayan sihirbaz sanatçılarına çıkarılabilir. Saz ve türkü bu ortak hayatın kalıntıları olarak saz şairinin elinde hâlâ beraber yaşamaktadır. Feodal çağın epik şiirlerini ve destanlarını çalgıları ile çalıp söyleyenler gene bu sanatçılardır. Eserlerini bir çalgı âletiyle beraber söylemek bunların müşterek özellikleri olmuştur. Âşıklarımızın sazı, ortaçağ Fransız «troubadour»larının elinde «viele» olarak görülür. Diğer milletlerin tarihinde de saz şairine ve onun çalgısına çeşitli adlarla rastlanmaktadır» (7).

Kökü ta tarihimizin derinliklerine dayanan halk şiiri geleneğinin İslâmiyetin başlangıç yıllarında ve ondan sonraki dönemlerde de yaşayıp geliştiği bilinmektedir. Dedem Korkut'tan anlaşıldığına göre, toplumun yapıp ettiklerini anlatanlar ilk ozanlardır. Bu nedenle halk şiirinin bir destan değerinin olduğu da ortadadır. Başlangıçta epik bir değer taşıyan bu şiirlerin sonradan lirikleştiği de söylenebilir. Yani gelenek olarak, halk ozanları, anlatıcılık yerine, duyguları etkileyici lirik şiirler söyleme yolunu yeğlemişlerdir. Bunda, anlatıcılığı üstlenen kimi anlatım geleneklerinin ortaya çıkmasının etkisi büyüktür. Ancak, bilinen bir gerçek vardır ki, o da, bu halk şiirlerinin toplumsal bir değer taşıdıklarıdır. Sözgelimi, dinin yaygınlaştığı, Türklerin akın akın İslâmlaştığı bir dönemde ozanlar, yeni dinin ilkelerini yayıcı, yorumlayıcı bir görev üstlenmişlerdir. «Her yeni fikir sistemi gibi, İslâmiyet de Türkler arasında yayılırken sanatın ve sanatçının gücünden faydalanmıştır. Yeni dini halka aşılama

(7) Prof. İlham Başgör: **İzahlı Türk Halk Edebiyatı Antolojisi**, İstanbul 1968, s. 7-8.

isteyen dervişler, onun emirlerini ve yasaklarını şiire ve saza da söyletmek suretiyle daha yumuşak, daha kolay anlaşılır ve sevilir bir hale koymuşlardır. Halk şiirinin sazla beraber eskiden beri Türkler arasında yaşayagelmış olması bunların yardım-cılığıyla gelen dinin kolay benimsenmesini sağlamıştır. Hatta denilebilir ki halk şiiri ve saz, putperestlik devrinden kültür akımları taşıyan vasıtalar olarak İslâmiyetin hoşuna gitmemiştir; ama halk kitleleri üzerindeki büyük kandırıcı tesirleri yüzünden yeni din bunlara kendi bağrında yer vermek zorunda kalmıştır. Alevilik gibi bazı İslâm tarikatlarında saz ve şiir, dinî ayinlerin temeli bile olmuştur. Arap yarımadasındaki iptidaî İslâmiyetin, bilhasşa Hristiyan ve Hint rahiplerinin ve Eflatun sisteminin tesiriyle olgunlaşan bir felsefesi olan tasavvuf da halk ile kaynaşabilmek için aynı vasıtalarından faydalanmıştır» (8).

Bir yandan bir tarikatın aracı olan, öte yandan da dar bir bölgenin beğeni olanaklarıyla sınırlanan halk şiiri, giderek, etkisinden çok şeyler yitirmiştir. Yunus Emre, Pir Sultan Abdal, Karacaoğlan gibi büyük ozanlar yetiştirmiş olan bu alanın, modern dünyanın gereklerine ayak uyduramadığı bir gerçektir. Zaman zaman, halk şiiri, divan edebiyatının etkisi altında kalmıştır. Onun mazmunlarını kullanarak, ondaki deyişi benimsemeye çalışmıştır halk ozanları. Bu edebiyatın sözcüklerini, dolayısıyla imgelerini kullanan halk şiiri, oldukça yozlaşmıştır. Halk şiirinin benzeme yönelimi gösterdiği divan şiiri duruk (statik) bir alan olduğu için, bu yönelim halk şiirinin yok olmasını hazırlamıştır. Ahmet Kut-

(8) Prof. Dr. İlhan Başgör: a.g.y., s. 9

si Tecer'in bir söz oyunu yaparak söylediği «Âşık Veysel'de Veysel Şatıroğlu dirilirken, Veysel Şatıroğlu'nda Âşık Veysel bitiyor (9)» sözleri, bir gelenegin yok olmaya yüz tuttuğunu, hatta yok olduğunu belirtmektedir.

Nitekim, çağımız halk ozanlarında «köy hayatına ait izler derece derece silinmiş, yerini şehir ve kasabalarda hâkim olan yukarı sınıfın kültürü» (10) almaya başlamıştır. Ne var ki, halk şiiri gelenegiyle yukarı sınıfın beğenisi ve kültürü arasındaki kopukluk, bu şiirin gelişen bir dünyaya ayak uydurması olanağını da ortadan kaldırmıştır. Zaman zaman Doğu'ya, zaman zaman Batı'ya dönük kültürümüzün, halk kaynaklarından kopukluğu, halk ürünlerinin değerlendirilmesini engellemekle kalmamış, bu kültürün değersizliği gibi yanlış bir kanının doğmasını da sağlamıştır ki, en büyük sakınca da bu olmuştur. Ama bütün bunlara karşın, gerçek anlamda ulusal Türk sanatının doğmasında bu birikimlerin katkısına kesinlikle inanıyorum.

Sanayileşme, toplumun yapısını da etkilemiştir. Yapısal değişikliğe uğrayan bir toplumda bilinen sanat değerlerinin de önemsizleşeceği bir gerçektir. Ama ödünç alınan geçici birikimlerin de bir toplumun sanatını, kültürünü oluşturmamayaacağı da söz konusudur. Bu nedenle halk şiirine, öbür halk birikimleri gibi ölmüş gözüyle bakmak toplumsal bir yanılgı yaratır. İşte bu sorunların yoğunlaştığı, düşünsel tartışmaların genişlediği bir ortamda, Veysel gibi, adını yaygınlaştırmış bir ozanın varlığı sorun üzerinde yeniden durulmasını gerektirmiştir zaman

(9) Âşık Veysel: **Deyişler**, Ankara 1944, s. 13

(10) Prof. Dr. İlhan Başgöz: a.g.y., s. 10

zaman. Âşık Veysel'in bu aylarda ölümü, tartışma alanını daha da genişletti. Biz, halk şiirinin can çekiştiği bir dönemde ortaya çıkan, devrimsel oluşumun etkili ozanlarından biri olan Veysel'in içinde bulunduğu sanatsal ve toplumsal ortamı söz konusu ederek kimi sonuçlara varmak istiyoruz. Bir ayağı geleneksel halk şiirinde, bir ayağı modern dünyanın eşğinde olan Veysel'in önemi nereden geliyor, sanatsal kişiliği nedir, şiirlerinde özellikle hangi konular üzerinde durmuştur, bu sorunlara değinmek istiyoruz.

saz ve Veysel

Veysel, elinde sazıyla yurdu baştan başa dolaşmış, sazıyla sözünü birleştirmiş, kendi deyimiyle, çalışıp sesini, (sazının) sesine katmıştır. Vasiyetini de sazına yapmıştır. Ne insan, ne dünya, ne başka bir şey Veysel'de büyük çapta bir inanç uyandırmamıştır. Onun sığınacağı tek dost sazı olmuştur.

**Ben gidersem sazım sen kal dünyada
Gizli sırlarımı aşikâr etme**

dediği sazı, sığındığı tek dost kucağıdır. Bu tür bir sığınmanın Veysel'in yaşamı ile ilgili olduğu gözden uzak tutulmamalıdır. Sazla böylesine dostlaşmanın, Veysel'i tam bir halk ozanı olarak almakta etkili olacağı kanısındayız. Ayrıca, şiirindeki lirik özellikler, toplumsal sorunlara değiniş, özellikle de tasavvufa yönelimli görüşler, onun halk ozanlığının ayrı bir kanıtıdır.

hak geleneği ve Veysel

Veysel, halk şiirinde ad yapmış kimi ozanların adlarını aşağıdaki dizelerde belirterek, bu geleneğe bağlı olduğunu açıklamaktadır

**Karacaoğlan, Dertli, Yunus soyum var
Mansur’a benzeyen bazı huyum var**

O halk ozanlarının çoğu gibi, sevi şerbeti içtiğini de belirtmektedir:

**Elinden bir dolu içtim
Türlü türlü derde düştüm**

Veysel de «dolu içmiş», **Hak âşığı** ozanlar kuşağına katılmıştır. Bilindiği gibi «Hak âşıkların», rüya-larında bir güzel görürler, günlerini gecelerini onun sevgisiyle doldururlar. Genellikle olağanüstü güçle-re sahip pirlere, ozana bu doluyu içirirler. Örneğin Talibî Coşkun, gerçekten olmuş gibi bu tür öyküle-ri kahvelerde, okullarda, evlerde anlatır. Örneğin Veysel’in şu dizeleri bu geleneğin ilginç örneklerin-den biridir:

**Veysel der bir yârin derdine düştüm
Aşkın dolusunu elinden içtim
Kendi katı hayaline ulaştım
Sarıldım da amlıbel’e yaslandım**

Gene Veysel'in Karacaoğlan'ı, Yunus'u andırır
şiiirleriye bu geleneği sürdürdüğüünü kanıtlar. Ör-
neğin, Karacaoğlan'ın «gidelim» redifli şiiriyle Vey-
sel'in «yetişek» redifli şiirini özellikle söyleyiş yö-
nünden karşılaştırdığımızda bu benzerliği somut
olarak görürüz:

**Kömür gözlüm benle gitmek dilerse
Eğlen maral eğlen bile gidelim
Yel vursun erisin dağların karı
Yollar çamur kurusun da gidelim**

**Irak derler Araban'ın ilini
Köprüsü yok geçemeyiz selini
Menevşe yaylaının Perçem belini
Lale sümbül бүrüsün de gidelim**

**Sinemi yakıyor sılanın aşkı
Deli gönöl farımadan yetişek
Mor çiçekli yaylaların çağıdır
Güller solup kurumadan yetişek**

**Kalkmış bizim elin dumanı karı
Nalbant yaylasının geldi baharı
Türkmen güzelleri dönmeden geri
Göç yüklenip yürümeden yetişek**

Sözgelimi şu dörtlük de Karacaoğlan'ı özellik-
le ansıtmaktadır:

**Bizim eller yaylasına yürümüş
Tez gidelim o göçlere erelim
Boz dumanlı soğuk sulu yaylanın
Soldurmadan çiçeğini derelim**

**Kuzulamış koyunlar kuzular körpe
Saf tutar güzeller el cırpa cırpa
Çöldeki ceylanlar çıkmadan sarpa
Kement atıp kollarını saralım**

Örnekler çoğaltılabilir. Özellikle Yunus ve Karacaoğlan etkisi çok belirgindir Veysel’de. İl il doluşması da, bu şiir geleneğini sürdürdüğünün somut kanıtıdır. Kendi deyiimiyle, gerçekten, Veysel’in köyü «gurbet» olmuştur. Bunun da halk şiirinin geleneksel bir alışkanlığı olduğu bilinmektedir. «Saz şairi gezici adamdır. Köyde doğup, bir zaman yaşamış da olsa, vatanını terk edip gurbete çıkmak onun kaderi olmuştur. Buna çokluk, şairin sazından başka geçim yolu olmaması sebep olmaktadır. İyi bir hayata kavuşamamış olan âşık, sazını omuzuna vurup yeni geçim kapıları, yeni dinleyici ve besleyici muhitleri aramaya çıkar» (11).

(11) Prof. Dr. İlhan Başgör: a.g.y., s. 10.

Veysel’de Tanrı ve tasavvuf düşüncesi

Halk ozanlarımızdan, bir kesiminin özellikle XI. yüzyıldan sonra dinsel bir görev yüklendiklerini belirtmiştik. Yeni dini halka yansıtmak ozanlara düşmüştür. Bir deyiş geleneğinden geldikleri için, dinî ilkeleri «kolay anlaşılır ve sevilir» bir hale koymakta ustalıkları vardır. Ayrıca, eğitim gibi, din de bir üstyapı kurumu olduğundan, halkın içinden yetişen bu ozanlar, dinî ilkeleri bilmeyi bilgelik saymışlardır. Onların yaptıkları bir çeşit dervişliktir. O çağlarda derviş olmak için, dili kullanabilmenin yanında, birtakım dinsel kavramları da bilmek gerekiyordu. Halk ozanlarında da bu birikim vardı. Şu da, söz konusu edilmelidir, ozanlar da, sanatın kökeni göz önünde bulundurulursa, dinsel bir birikimden geldikleri için, bu ilkeleri kavramakta zorluk çekmemişlerdir. Bunun içindir ki, İslâmlığın bir yorumu olan Tasavvuf, Bektaşilik gibi akımlar kısa sürede kendi ozanlarını yetiştirmiştir. Bu nedenle, İslâmlıktan sonra, halk ozanlarından bir kesiminin dinsel bir görevi de olmuştur. Bu etki hemen her ozanda kendini göstermektedir. Denebilir ki, Yunus’ta belirgin bir biçimde görülen bu etki, Veysel’e değin uzanmıştır.

Âşık Veysel’in, bir bakıma, «Her şeyde Tanrı’nın kudretini, kuvvetini, lütfunu, tek sözle varlığını, birliğini, sıfatlarının tecellisini görmek, her şeyin onun varlığıyla kaim olduğunu, fakat bütün var-

lıkların, onun ezelî ve ebedî varlığına nazaran bir gölgeden, bir seraptan başka bir şey olmadığını kabul etmek» (12) demek olan Vahdet-i vücud inancına bağlı olduğu söylenebilir. Ancak, özellikle «Benim sadık yârim kara topraktır» şiirinde beliren, her şeyi toprak varlığında görme düşüncesi onu «panteist» (vücudiyeci) yapmaktadır. Veysel'in, Tanrı'yı, doğa ve evren biçiminde gördüğü, şiirlerinin düşünsel özünden çıkmaktadır. Örneğin:

**Sen ağaç misali biz dalda yaprak
Meyva çekirdeksin sen varsın orda**

dizeleri, insanı ve Tanrı'yı, benzetiş yönünden doğanın bir parçası saydığını göstermektedir. Her şeyde Tanrı tecellesini (belirmesini) göstermesi yönünden de aşağıdaki dörtlük ilginçtir:

**Hayyam'a görünmüş kadehte meyde
Neyzen'e görünmüş kamışta neyde
Veysel'e görünmüş mevcut her şeyde
Ne sen var ne ben var bir tane Gaffar (13)**

Bu dörtlükte, «mevcut» sözcüğü üzerinde özellikle durmak gerekir. Bu «panteist» anlayışın Tanrı kavramına verdiği anlamla eşdeğerde sayılabilir. «Gaffar» kavramı ise, Veysel'i tam anlamıyla bir Vahdet-i vücud'çu yapmaktadır. Kavramlar üzerinde durarak bu soruna açıklık getirmeye çalışalım.

«Panteizm, ...her şeyi Allah tanımak, varlığı, ancak ona vermektir. Bunu, sonsuzluk, sonu olan

(12) Abdülbaki Gölpınarlı: 100 Soruda Tasavvuf, İstanbul 1969, s. 48.

(13) Gaffar: Kullarının günahlarını bağışlayan Tanrının sıfatlarından biridir.

varlık; Tanrı, tabiat olarak belirmiştir diye tarif edenler olmuştur. Bu, Vahdet-i vücûd, yani Varlık birliği değil, Vahdet-i mevcûd, yani varlıkların, tabiatın birliği inancına varır ve tabiatın Tanrı oluşuna, tabiattan başka bir varlık, bir Tanrı, bir gerçek bulunmayışına inanmaktır ki, Atehizm'den başka bir şey değildir. Fakat sonsuzluk, Tanrı, sonu varlıkları âlemini izhar etmiştir; var olanlar, O'nun tecelisidir, fakat bu tecelli, tecelli edenin aynı değildir; güneşin ışığı, güneş olmasa meydana gelmez, ama o ışık, güneşin kendisi olamaz, kendisinden ayrı da değildir denirse o vakit bu inanç, Allah'ı tanımamaktan kurtulur» (14).

Ama Veysel'e kesinlikle «mevcudiyetçi» dene-
mez. Her ikisinin karışımı bir görüşe sahip olmakla birlikte Veysel, daha çok Vahdet-i vücütçu görülmektedir. «Mansur'a benzeyen bazı huyum var» diyerek bu görüşe yakınlığını belirtmektedir. Ancak, söz konusu dizedeki «bazı huyum» sözü üzerinde de durmak gerekir. «Bazı» sözcüğü ölçüyü tamamlamak için mi kullanılmıştır, yoksa özellikle mi konmuştur dizeye, üzerinde durulmaya değer. Dizeden anlaşıldığına göre, tam bir Vahdet-i vücütçu olan Mansur'a (15) bazı huylarının benzediğini belirtmek istiyor Veysel. Onun bir ateist olmadığı anlaşılmıştır. Ama tam anlamıyla Vahdet-i vücütçu da değildir. Onun Tanrı anlayışı «ilâhî» olmaktan çok, doğacıdır. Tanrı'yı bir doğa ve «kâinat» bütünlüğü içinde yorumlamaktadır. Bu düşünce, gıderek

(14) Abdulbaki Gölpınarlı: a.g.y., s. 43

(15) Hallac-ı Mansûr, 922 yılında asılmak suretiyle öldürülen ünlü bir sofidir. Asıl adı Hüseyin olan Mansur'un ilginç yaşamı, şair sofilere çok etkilemiştir.

evrensel bir anlam kazanır. Bu anlamın alanı öylesine genişler ki, nerdeyse Veysel, «Varken yok olmama, yoktan var olmama» ilkesiyle bilim dünyasında önemli bir ad olan Lavoisier'nin görüşlerini uygular şiirinde. Örneğin:

**Aslıma karışıp toprak olunca
Çiçek olur mezarımı süslerim**

dizeleri, topraktaki, dolayısıyla evrendeki «devr-i daim»i anlatmaktadır. Bedenin toprak oluşu, bu topraktan çiçeklerin yetişmesi, daha açıkçası toprakta parçalanan bedenin, başka bir canlıyı besleyecek duruma gelmesi, tasavvuf deyiimiyle «vücdiyetçi» bir anlayışın ürünüdür. Hatta,

**Ne zaman toprakla birleşir cismim
Cümle mahluk ile bir olur ismim**

dizeleri, «madde»nin sonsuzluğuna inanç konusunda bir inanç uyandırır. Sevgilinin toprağından yapılmış testiği söz konusu eden Fuzulî ile, felsefesi hep topraktaki «devr-i daim» üzerine kurulmuş Hayyam'ı bile andırmaktadır Veysel'in bu görüşü. Hatta, şarap fıçılarının topraktan yapılmış tıkcacının bir zamanki canlılığını düşünen Shakespeare'i bile usa getirir Veysel. Bu nedenle, Veysel için gerçek olan, görünenlerden çok, yokluk'u anlatan «ölüm»dür. «Ölümü dünyada hakikat» gören Veysel, yaşamı bir türlü anlamlandıramaz ve sorar:

Görünen ne gösteren ne görgü ne

Duyulan ne duyuran ne duygu ne

Söyleyen ne söyleten ne Tanrı ne

Bu sorular Veysel’de, aradığı «mutlak»ı nite-
lendiremememe gibi bir bunalım yaratmaktadır. O,
sonsuzluğu, «mutlak»ı hep toprakta görür, en çok
bu tür şiirlerinde düşüncelerini açık seçik belirtmek-
tedir. Daha ileride de görüleceği gibi, Veysel’in sı-
ğındığı Tanrı, «toprak»tır. Örneğin,

**Zaman gelir tenim düşer toprağa
Karışır toprağa toz olur gider**

düşüncesi, yok olup gitmeyi değil, toprak bütünlü-
ğü içinde var olmayı anlatır. Ona göre, insanoğlunu
eleyip duran bir evren düzeni vardır. Bu düzen için-
de yer alması için çile çekmesi gerekir. Tasavvuf
düşüncesinde önemli bir aşamadır çile. Çile çekme-
yen bir «kul»un, Tanrı bütünlüğü içinde varlıklaş-
ması olanaklı değildir. İnsanoğlunun yok’tan gelip
yok olması, bir buhar halinde göklere uçması, kay-
bolup sırlı bir dünyaya karışması hep çile çekmesi-
ne bağlıdır. Bu çile de, bilinçli bir çiledir. Bu anla-
yısta bedenın önemi yoktur, Veysel, «Cesette ema-
net bir can»ın varlığına inanır. Önemli olan, insanın
kendini büyük bir bütünlüğe yerleştirmesidir. Din-
ler bile, bir yönüyle psikolojik, bir yönüyle toplum-
sal olan bu bütün içinde kendini var sayma duygu-
sundan doğmuştur. Bu yönden denebilir ki Veysel,
«birlik» düşüncesine inanmış, kendini o dünyada ki-
şileştirmiştir.

«Karacaoğlan, Dertli, Yunus soyum var» diyen
Veysel’in özellikle Yunus yolunda şiirler yazması,

onu, «birlik» düşüncesine daha da yaklaştırmıştır.

Sözgelimi, Yunus'un,
Beni bende demen bende değilim
Bir ben vardır bende benden içeri

dizeleriyle,

Yıllarca aradım kendi kendimi
Hiç bir türlü bulamadım ben beni

dizeleri arasında büyük bir benzerlik vardır.

Özetle denebilir ki, Veysel'in şiirinde «zerre» ne ise, «birlik» de odur. O derya ile birleşirken derya da onunla birleşmektedir. Ama bunların tümünün üstünde insan vardır. Bence, «Derya bende ben deryada birleştik» dizesinde görülen «derya» ile «ben»i yan yana getirmek, insana değer vermenin bir kanıtıdır. Bunu yaparken Veysel, «Aynaya baksam beni görüyom» diyerek de insan varlığını yüceleştirmektedir. Ancak Veysel, yöneldiği varlıkları tek yönlerinden çok, karmaşık yönleriyle ele aldığı için, onun şiirini incelerken bazı kavramlar üzerinde de durmak gerekir.

toprak

Veysel'in, tasavvuf kavramı içinde ele aldığı toprak, üretimi gerçekleştiren ekonomik bir ögedir. Toprağı bu biçimde değerlendirmek, Veysel'i halk şiiri geleneklerinden uzaklaştırırken, onu çağdaş düşünceye yaklaştırmaktadır. Çünkü Veysel'e gelinceye değin toprak, ekonomik bir öge olarak değerlendirilmemiş, kimi betimlemelere araç olmuştur.

Veysel'in şiirinde toprak, «sadık yâr»dır, onu bağrına basacak bir sığınaktır. «Hakk'ın gizli hazinesi toprakta» büyük bir üretkenlik vardır. Hammadde-emek ilişkisinin somutlukla görüldüğü bir alandır toprak. Veysel'in her türlü isteğini topraktan alması, onu bir «toprak ana» saymasından başka nedir? «Âdem'den bu yana neslim getirdi» derken, toprağın tarihsel üretkenliğini vurgulamıyor mu Veysel? «Bir çekirdek verdim dört bostan verdi» düşüncesinde de bu üretkenlik söz konusudur. Toprak, işkence yaptıkça, onu işledikçe, üreticiye «gülen» bir varlıktır. Yani işkence ile, yani emek'le uyuşan bir varlıktır. Kazma ile, bel ile karnı yarılan; tırnak ile, el ile yüzü yırtılan toprak, gene de «gül» ile karşılar üreticiyi.

Toprağı hem «devr-i daim»i gerçekleştiren bir toprak ana, hem üretken bir varlık olarak işleyen Veysel'i doğacı bir ozan saymak yerinde olur sanırım. Kimileri, Veysel'in toprağı bu biçimde yorumlayışını bir propaganda olarak niteliyorlar. Oysa «Toprak» şiiri kuru bir şiir değildir, duyarlığı, dü-

şünsel dengesi ve etkileme gücüyle önemli bir yer tutmaktadır halk şiirimizde. Artık modası geçmiş biçinilerle söylendiği halde, yeni şiirimizin yarattığı güzelliğe yöneliktir «Toprak». Örneğin «Toprak» şiiriyle, aşağıdaki şu dizeler arasında bir duyarlık yakınlaşması yok mudur?

**Ayrılık yaklaşıyor her gün biraz daha
Güzelim dünya elvedâ
ve merhaba kâinat (16)**

dünya görüşü ve dünyayı yorumlama

Kendini evrenin bir «zerre»si sayan Âşık Veyssel, zaman zaman gerçekçi bir anlayışla görünürse de, onun dünya görüşüne kaderciliğin egemen olduğu ileri sürülebilir. Evrene ne denli inançlıysa, yaşama ortamı olarak dünya karşısında öylesine güvensizdir. Ne denli güzel de görse dünyayı, onda eksik gördüğü bir yan vardır. «Dünya şirin baldan tatlıdır» ama, «balı tuza katmış»tır. Dünyanın tadını bozan etkenler vardır.

Ozanın dünyayı böyle yorumlamasında körlüğünün etkisi büyüktür. Yaşadığı güzellikleri sezgi gücüyle de olsa anlamaktadır. Ne ki bunları algılama gücü eksiklidir. Bilinen bir gerçektir ki Russell'ın da belirttiği gibi, insan, algılama kaynaklarının çokluğuna göre haz kaynaklarına ulaşır. Oysa Veysel'in algılamayı gerçekleştiren en önemli duyularından biri körelmiştir. Halk türküsündeki:

**Göz gördü gönül sevdi
Buna can dayanır mı**

dizeleri, gözle algılamamanın önemini gösteriyor. İşte Veysel, bu çok önemli görme gücünden yoksundur. Yoksun olduğu içindir ki «bal»a «tuz» katılmıştır. Bu nedenle, ne denli gerçekçi görünürse de görünün, Veysel, kaderci bir dünya görüşünün etkisi altındadır. Bu kadarcı görüşte dünya gelip geçicidir,

güvenilmezdir. Shakespeare'in, **Hamlet**'te kuru kafaya sorduğu sorulara benzer sorular sormaktadır dünyaya. Doğruluğuyla ünlü Nûşirevan-ı Âdil'in nerede olduğunu sorar. Hazreti Süleyman'ın o etkili mührünü kime bıraktığını merak eder. Bu soruların yanıtı hep olumsuzdur. Veysel'i umutsuzluğa düşüren de budur. «Fani» bir dünya onu umutsuzlandıran en önemli olgudur:

**Nice kahramanlar nice sultanlar
Gelmiş gitmiş bağı yanık ozanlar
Veysel der haniya nerede onlar
N'oldu padişahlar soylar nic'oldu**

Ne ki bu umutsuzluk ozanda bir yıkım yaratmaz, ama onu kaderci yapar. «Var mıdır dünyaya gelip de kalan» sorusu umutsuzluğun gerçeğe dönüşmesidir. Bu anlayışla dünyayı «gam» çekilen bir yer olarak görür. Sanki, kader, talih, çile sözü bir etmiştir, nereye gitse onlar da ardından gitmektedirler.

Ayrıca dünya, dostların hatırlanacağı bir yerdir. Canın kafeste durmayıp uçtuğu gibi, dünyaya da konulup göçülecektir. Çiçeğin açması, solması gibidir yaşam ve gerçek olan ölümdür. Sonsuz olan, beden değil, ad'dır. «Veysel gider adı kalır» dizesinde bu düşünce dile getirilmektedir. Sitemli bir biçimde de sorar: «Kimler güldü kim gülecek». Dünyadaki görünümüler karşısındaki umutsuzluğunu belirten bu düşünce, Veysel'in hemen hemen bütün şiirlerine sinmiştir.

uzun ince yol

Yaşamı, aynı zamanda «uzun ince yol»dur Veyssel'de. «Uzunluk», yaşam sürecinin zaman yönünden değeri; «incelik» de yaşam sırasında karşılaşılan ince dengedir. Bu çetrefilli uzun ince yolda gündüz gece giden Veysel, uykuda dahi yürüdüğü'nün bilincindedir. Dünya «iki kapılı bir han» gibidir. Kapının birinden girilecek, birinden çıkılacaktır. Menzile yetişmek için gece gündüz gidecektir Veysel. Menzil, topraktır. Maddenin sonsuzluğu ilkesine göre ölüm, bir «devr-i daim»e başlamaktır. Ele geniş, ona dar olan dünyada Veysel, bunalımlar içinde, bir geminin deryada bocaladığı gibi bocalamakta olup kendini bir yere yerleştirememenin acısını çekmektedir:

**Ne bir bilgin olup ileri gördüm
Ne bir Mecnun olup Leylâ'yı sordum
Ne bir doğru yoldan hedefe vardım
Geçirdim günümü gaflet içinde**

saz

Yukarıda da söz konusu ettiğimiz gibi Veysel, toprağa sığınır, saza güvenir. Dilediğini yaptırdığı dost bir araçtır saz. Körlüğü nedeniyle onu elinden tutup şuraya buraya götürüyorlar belki, ama onun gitmek istediği yere saz götürür ancak. Duygularının elinden saz tutar. Hiç bir yaratığa açmadığı gizli sırlarını saza açar. Böyle bir güvence yarattığı içindir ki, Veysel, sazın sonsuz varlığına inanmıştır. Sesle sözü birleştiren bir araçtır saz. Toprağın hep var olacağı gibi, sesle sözü birleştiren bu «dut dalı» da hep var olacaktır ve hep onun gücüne güvenilecektir Veysel:

**Sen bir ceylan olsan ben de bir avcı
Avlasam çöllerde saz ile seni
Bulunmaz dermanı yoktur ilâcı
Vursam yaralasam söz ile seni**

Sazın ve sözün gücüne inandığı için, «Ben gidersem sazım sen kal dünyada» diyecek denli ona güvenmektedir. Ona (saza) öyle sırlar vermiştir ki, belki yeryüzünde hiç bir yaratığa açılacak gibi değildir bu sırlar, «Gizli sırlarımı aşikâr etme» diye de yalvaracaktır. Bundan anlaşılıyor ki saz Veysel’de, Veysel sazda varlıklaşmıştır. Görülüyor ki, Tanrı’ya, insana, sevgiliye bunca yakın değildir. O, toprağa ve saza güvenir, sesin ve sazın sonsuzluğuna inanır. Hatta saz, bir bakıma insandır, ozanın kendisidir:

**Sen petek misali Veysel de arı
İnleşir beraber yapardık balı
Ben bir insanoğlu sen bir dut dalı
Ben babamı sen ustanı unutma**

Başta da söylediğimiz gibi Veysel'in yaşama bakışına, mistik ve kaderci bir anlayış egemendir. Ama körlüğüne karşın, hiç bir zaman yaşamdan bezmiş görünmez. Sağ oldukça umudun yaşayacağı kanısındadır. Bu da onun yaşam felsefesinin önemli yanlarından biridir. Belki tam bir yaşam sevgisi yoktur Veysel'de, zaman zaman umutsuzluğa ve hiçlik duygusuna kapılmıştır, ama sürekli olarak yaşamı araştırma ve anlamlandırma çabasındadır.

sevi duygusu

Veysel, «Aşka mahkûmuz ezelden» diyerek öbür halk ozanları gibi bir sevgi ortamında var olduğunu belirtmektedir. Onun için «Yalan dünya yârsız olmaz». Dünyanın varoluşu biraz da sevginin varoluşuna bağlıdır. Veysel'in sevi anlayışının, halk şiirindeki sevi anlayışından ayrımı yoktur. Örneğin,

**Aşk denilen bir deryaya
Çıkamazsın girine gönül**

diyen Veysel'in halk şiirindeki sevi gelenegini sürdürdüğü ortadadır. Bu anlayışta özellikle Karacaoğlan'ın çok büyük etkisi olmuştur. Ne denli bu büyük ozana öykünürse öykünsün, Veysel'in sevi şiirleri Karacaoğlan'ın şiirlerinin yanında ilkel kalmaktadır. Ancak Veysel de, Karacaoğlan gibi, sevgilisinin karşısında ezik değildir. Sevgiyi yaratan etkenlerden birinin de kendisi olduğunu bilmektedir. Sözgelimi,

**Seni sevmezse bir güzel
Bağlanıp da durma gönül**

dizeleriyle,

**Ben güzele güzel demem
Güzen benim olmayınca**

dizeleri arasında, tutum bakımından bir özdeşlik olduğu görülüyor. Veysel de çalıp eğlenmediği saza, gülüp oynamadığı kıza «neme gerek» diyebilmektedir. Bu anlayış Veysel'e şu dizeleri söyletmiştir:

**Güzelliğin on par'etmez
Bu bendeki aşk olmasa
Eğlenecek yer bulaman
Göynündeki köşk olmasa**

Bu anlayışta olduğu içindir ki, Âşık Veysel, halk şiiri geleneğinin «köle sevgili» tipinden ayrı bir kimlik kazanıyor. Ama bu köklü bir anlayış değildir, ancak bu duygu kıvılcımlanmasıdır. Başka bir yerde de Veysel:

**Sevdiğinden ayrı düşen
Koyun gibi meler gider**

diyebilmektedir. Yâr yolunda toprak olmayı, toz olmayı isteyecektir.

Sevgili, hep düşsel (hayalî) düzeyde düşünülmüştür Veysel şiirinde. Görmezliğinden gelen bu düşsel duygularını şu dizelerde dile getirmektedir:

**Kuş olsan da kurtulmazdın elimden
Eğer görsem idi göz ile seni
Ben bir çoban olsam sen de bir koyun
Beslesem elimde tuz ile seni**

**Koyun olsan otlatırdım yaylada
Tellerini yoldurmazdım hoyrada
Balık olsan takla dönsen deryada
Düşürsem toruma hız ile seni**

Zaman zaman güvenli, zaman zaman umutsuz olan Veysel'in sevgisi, çelişkili bir sevgidir. Kimi yerde sevgilinin güzelliğinin ondaki «aşk»a bağılı olduğunu söyleyen Veysel, kimi yerde de «Sen olmasan ben olmazdım» diyecek denli çelişkiye düşmektedir. Bu da onun halk şiir geleneğinden kopmadığını gösteren bir tutumdur. Sevgilisinin kapısına mezarının eşilmesini isteyen Veysel, onu kendisine, kendinden daha yakın bulur.

Görülüyor ki Veysel, saza ve söze sığındığı gibi, sevgiliye de sığınma eğilimindedir. Hatta bu, sığınmadan da öte, bir sevgiliyle bütünleşme duygusudur. Bu durumuyla, halk şiirinde alışlagelmiş anlayışa bir yenilik katmamıştır. Geleneksel olan içtenlik ve sevi yoğunluğu onun şiirinde de vardır.

yaşama ve acı çekme duygusu

Veysel yaşamdan haz duyar gibi görünürse de, bunu köklü bir yaşama sevinci biçiminde yorumlamak yanlış olur. Yaşamı boyunca körlüğünün acısını çeken Veysel, bir süre sonra da bir bunalım içinde, yolunun yokuşa dayandığını duymuş, yaşlılığı konu eder olmuştur. Kimileri, hatta kendisi gözle-
rinin açılmasını istemediği, karanlık dünyası içinde inutlu olduğunu belirtir. Bu da Veysel'in gerçekçiliğinden ve boş umuda kapılmamasından gelir. O, bebeği akmış bir gözün gün ışığını göremeyeceğini herkesten iyi bilir. Sanırım ki mutluluktan çok, acı çekmeden söz açması bu anlayışla açıklanabilir. Yalnız bir nedene bağlamak da doğru değildir. Feodal bir düzenden getirdiği alışkanlıkların da bunda etkisi vardır. Halk şiirinde acı çekmenin, mütevekkilce bir dünya görüşünün erdemlilik sayıldığını gözden uzak tutmamalıdır.

Ama Veysel'in acı çekmesi Fuzulî'ninkine benzer. O da Fuzulî gibi, acı çekmeyi insanın kaçınılmaz bir duygusu sayar ve acıdan yakınmaz. Bir bakıma Veysel bir «dert» doğurganıdır. Dağların çiçek açması gibi, Veysel de «dert açar». Çünkü ozan, aslında dertli adamdır. Ozan ağlayacak, ağlatacak, böylece ozanlığını gösterecektir:

Saz iniler Veysel ağlar tel coşar

Veysel şürindeki beğeni (estetik) ögesi

Günümüz halk ozanlarının kapıldığı öğreticilik anlayışından uzak olan şiirleri vardır Âşık Veysel'in. Onu Veysel yapan şiirler de bunlardır. Bu tür şiirlerinde Veysel'in bir beğeni düzeyi tutturduğu söylenebilir. Örneğin şu dizelerde bu beğeni ögesini görmek olanaklıdır:

**Derdimi dökersem derin dereye
Doldurur dereyi düz olur gider**

Ne denli dert çekmeli ki ozan, bu dert bir dereyi doldurup dümdüz ediyor. İlk bakışta abartılı bir söyleyiş gibi gelen bu şiir, Veysel şiirinin güzelliğini ve inceliğini gösteren bir örnektir. Çekilen acı da somutlanmıştır bu şiirde. «Güzelliğin on par'etmez» dizesinde de bu inceliği görebiliriz. «Avlasam çöllerde saz ile seni», «Vursam yaralasam söz ile seni» dizeleri de şiirsel inceliğe varmış söyleyişlerdir. Bu güzellikleri, Veysel'in, kendine yakın dünyayla kurmuş olması da bunların değerini daha da artırıyor. Özellikle bu tür söyleyişlerde Veysel'in özentiden uzak olduğu ilgiyi çeker. Örneğin, «Sen keklik ol Veysel çalı» dizelerinde olduğu gibi, keklik da çalı da Veysel'in yakın dünyasının öğeleridir. Bu ilişki doğal bir ilişkidir. Çünkü kekliği tam anlamıyla koruyan ağaç, çalıdır. Çalının içine saklanan kekliği bulmanın olanağı yoktur. Çalı, belki «koruyucu sevgili» anlamına ters düşer gibidir, görünüşü ve dikenleri nedeniyle. Ama koruma görevi yönünden de en uygundur. Sözgelimi, gül ile bül-

bül ilişkisi daha yapaydır, daha resimsidir çalı-keklik ilişkisine göre. Veysel, yapaylıkların, yakıştırma-
ların şiirinden çok doğallığın şiirini yazmaya yönelmiştir kimi şiirlerinde.

Çalı ögesi Veysel'in birçok şiirinde vardır. Ama bu ögeyi her zaman aynı çağrışım gücüyle kullanmaz. Örneğin bir yerde elden iş gelmemenin simgesi olan çalı, başka bir yerde de bilgisizliğin simgesidir, yukarıda söz konusu ettiğimiz gibi, bir sevgili koruyucudur:

**Veysel'in elinden hiç bir iş gelmez
Çalı gibi yaprak açar gül yapar**

Cahiller dikenli çalı sayılır

Meyva vermez çalı

Bunlardan bir gerçek çıkıyor ortaya: Veysel, kimi şiirlerinde alışılmış imgeler yerine, kendine özgü «mazmunlar» kullanıyor. Onun, şiirde bir yenilik özlemi duyduğunun kanıtıdır bu. Beğenilmeme karşısında «Güz geldi döktü yaprağı» diyen Veysel, çektiği acı duygusunu bir somutlamayla belirtiyor.

Veysel'in çokça baş vurduğu imgelerden biri de «balsız kovan»dır. Ürün verme yönünden çalı ile balsız kovan arasındaki bağlantı ilgi çekicidir. Sanırım Veysel, şiirini oluştururken onu bir beğeni düzeyinden geçiriyor, diline geldiği gibi söylemiyor. Ama diline geldiği gibi söylediği şiirler ne yazık ki, bir yaratım sonucu olarak söylenmiş şiirlerinin sayısından fazladır. Yenilik gibi görülen bu ögeler, kimi şiirlerinde imgeler düzeyini de aşarak çağdaş bir görünüm alır ki, bu tür şiirler de Veysel'in sanatsal kişiliğine hiç bir şey katmaz.

Veysel şiiirinin toplumsal ve dñşiiinsel yapısı

Toplumsal değişimler, hemen her çağda sanatçıyı, özellikle de yazarı yoğun bir biçimde etkilemiştir. Bu değişimlerin dışında kaldığını sandığımız sanatçılarda bile bu tür etkilenmelere rastlandığı bir gerçektir. Çünkü, özellikle yazar, ne denli bu değişimlerin dışında kalırsa kalsın, ya da kendini kalma-ya zorlarsa zorlasın, onun görevi, toplumu tanımak, onun sorunlarına eğilmek olmuştur. Âşık Veysel'i incelerken, bu gerçeğin somut örnekleriyle karşılaştım. Sorunu bu açıdan değerlendirmeye çalışacağım.

Bilindiğı gibi Âşık Veysel, büyük bir toplumsal değişimin söz konusu olduğu bir dönemde ortaya çıkmıştır. Koşullar onu, Cumhuriyetin 10. yılında değişimlerin ve gelişmelerin içine sokuvermiştir. O da, kendince devrimci bir tutum takınarak söyleyip çalmıştır.

Çalıp söyleyerek yaptığı değerlendirmede toplumsal çelişki Veysel'in ilgisini çekmektedir. Ama Veysel bunu, toplum yapısının doğal bir sonucu saymaktadır. Örneğin aşağıdaki dörtlüklerde, Veysel'in ilgisini çeken çelişkilerin neler olduğu görölmektedir:

**Kimine at vermiş eştirir gezer
Kimine aşk vermiş coşturur gezer
Kimine mal vermez koşturur gezer
Sanki bunu zengin etmek zor gibi**

**Bir kısmına yayla vermiş köy vermiş
Bir kısmına büyük büyük pay vermiş
Sevdiğine güzellikle boy vermiş
Al yanaklar şule verir nur gibi**

Feleğe karşı yapılan bu sitemde toplumsal durumu bir gözden geçiriş söz konusudur. Kendince bir toplum tablosu çizmiştir Veysel.

Cumhuriyetin başlangıç yılları bilgiye, bilgine önem verildiği dönemlerdir. Hemen herkes bunun erdemine inanmıştır. Bu inanç Veysel'e de,

**Elbirlikle çalışalım vatana
Çok okul, fabrika kuralım kardeş**

dizelerini söyletmektedir. Sanayileşme sürecine girildiği bir dönemde, halk ozanlarının da bunun sözcülüğünü yapmaları bu yılların özelliğidir. Bir toplum neyle sanayileşecektir? Bilgi ile, görgü ile... Bunu verecek olan da okuldur. Veysel, yukarıda söz konusu ettiğimiz çelişkiyi ortadan kaldırmak için özellikle bilgiye, dolayısıyla okula güvenmektedir. Bu nedenle birçok şiirinde bu gerçeği dile getirmeye çalışmıştır. Böylece Veysel de, devrimsel bir güçle oluşan toplumsal değişimin sözcülüğünü kolayca üstlenmiştir. Çünkü Veysel, çelişkilerin yaşandığı ortamlardan gelmektedir. Ne ki, Veysel'in bu türdeki şiirleri oldukça başarısızdır. Ama, genel bir yargıyla vardığımız bu «başarısızlık» kanısını aşan şiirleri de yok değildir. Örneğin çok ünlü, yedisinden yetmişine, bilgisizinden bilgisizine, kimsenin dilinden düşmeyen «Benim sadık yârim kara topraktır» şiiri bunlardan biridir.

Veysel, söz konusu şiirde toprağı, bir doğa par-

çası olmaktan çok, bir üretim alanı olarak değerlendirmektedir. Ozan, her türlü isteğini topraktan alır ve onun, «Kazma ile döğmeyince kıt vereceğini» kesinlikle bilir. «Kazma ile döğme» sözleriyle «emek» in anlatıldığı bir gerçektir. Burada emek - üretim aracı ilişkisini özellikle görüyoruz ki, Veysel'in şii-rini özgün kılan da budur. Tırmakla, bel ile yüzü yırtılan toprak, onu «gül» ile karşılayacaktır. Vey-sel bunu kavramıştır. Kavrıldığı için de, değer yar-gılarında, öbür ozanlara göre bir başkalık, bir ken-dine özgülük vardır.

Veysel'in bu çağdaş yorumu yalnızca toprağa özgü değildir, ırmak da, onun için, toprak gibi ya-rarlanılacak bir alandır. Veysel'de ırmak, serin se-rin sular, küşür küşür çağlayanlar olmakla birlikte, fabrikaları işleten bir «beyaz kömür»dür, yani bir enerji kaynağıdır:

**Parça parça etsem seni
Fabrikaya tutsam seni**

Sanırım ki Veysel'e gelinceye değin, halk ozan-ları arasında, toprağın ve ırmağın bu üretken yanı üzerinde duran olmamıştır.

Veysel'de, «Güzeller gönlünü eğleyen sular», an-lamını genişletmiş, duygusal bir birim olan su, eko-nomik bir birim olarak değerlendirilmiştir:

**İnsanoğlu suyu koymaz haline
Setler çeker baraj yapar yoluna
Bunca santraller almış eline
Her bir ihtiyacı sağlayan sular**

Yalnız toprakla su mu? Toprağın ürünü olan

orman da, dinlenme yeri olduğu gibi, ekonomik bir değerdir de. Veysel'de ağaç da, duygusal değer düzeyinden ekonomik değerler düzeyine kaymıştır. Son yıllarda yazdığı şiirlerde Veysel, hep, bu ekonomik ölçüyü yeğlemekte, üretim araçlarını, karasapandan ayrılıp makineye dönüşme biçiminde yorumlamaktadır. Bu, son yıllarda halk ozanlarında görülen temel niteliklerden biridir.

Halk şiirinde duygusal bir bağlamda ele alınan bu değer birikimlerini ekonomik bağlamda değerlendiren Veysel, insan gücünün, bunda temel etken olduğu görüşünü de vurgulamaktadır. Bunu gerçekleştirecek en etkin kurum, köy enstitüleridir. Ona göre enstitü, bir kovan gibidir, «Her türlü çiçekten alır bal yapar». Memlekete kanat takan, kol yapan da yine enstitülerdir. Toplum düşüncesi bu kurumlarda oluşacak, bu yolla dağları delecektir. Başta da belirttiğimiz gibi, Veysel, toplumdaki çelişkiyi kavramıştır. Bilginin, bilgisizliğin anlamını bilmektedir. Özellikle bilgisizliğin, çağlar boyu, insanları nasıl küçülttüğünü sezmıştır. Köyün, yetenekli insanlarla dolu olduğunu, ama bunların değerlendirilmediğini gerçekler ortaya koymaktadır. Bu etkiyle köy enstitüleri üzerinde durmaktadır.

Uyarın köylüyü varsın ayılsın

dizelerini bir rastlantı sonucu söylemiştir. Toplumu birtakım katlaşmalardan, onun kavradığı çelişkilerden, bu bilim yuvaları kurtarabilecektir. İnancı bu yoldadır Veysel'in. Örneğin bu çelişkiyi, çarıkla mesti konuşturduğu bir şiirinde şöyle belirtir. Konuşan çarıktır:

**Aman kardeş çok üşüdüm
Sen köşede ben dışarda
Senin ile kardeş idim
Sen köşede ben dışarda**

**Sen de deri ben de deri
Görüyon mu kör kaderi
Sen tutmuşsun mevkileri
Sen köşede ben dışarda**

Çelişkiyi böyle saptar ama, Veysel yine de barıştırıcı, uzlaştıracı bir düşünceyi yeğler:

**Mes çarıktır çarık mestir
Yürürlerse aynı sestir**

Oysa Veysel'in görmezlikten geldiği çelişkilerden biridir bu. Gün geçse de, dönemler değişse de çarık çarıklığından, mest mestliğinden bir şey yitirmemiştir. Veysel'in uzlaştıracı yöntemi de işi tatlıya bağlama duygusundan başka bir şey değildir. Gerçekleri saptadığı halde, onları görmezden gelme yöntemi, kimi durumları ülküleştirmesi Veysel şiirinin en tutarsız yanıdır. Oysa zaman zaman, toplum katındaki yerini nesnellikle belirlediğini gösteren özgün saptamaları olmuştur:

**Bir pipom var yamalıklı
Palto giyerim alıklı (17)
Oğlum kızım hep çarıklı
Mes giymemiş soyum benim**

Görülüyor ki Veysel, bu toplumsal katlaşmanın bilincindedir. Bu bilince de ozanı yaşam gerçeği

(17) Alıklı: yamalıklı.

vardırmıştır. Gerçek bilme de, bu yaşanarak edini-
len bilmedir. Bunun yanında Veysel'i bilinçli kılan
ikinci etken de, onun köy enstitülerinde saz öğret-
menliği yapmış olmasıdır. Yoksa onun bildiklerini
yalnızca sezgiyle açıklamak yanlış olur. Yaşar Ke-
mal'in deyimiyle «Veysel en yeni şiirlerini Hasan-
oğlan'da yazdı, hem de en güzel şiirlerini, Veysel, ye-
ni bir Veysel olduysa Hasanoglan Köy Enstitüsün-
de oldu. Orada saz öğretmeni olarak yeni oluşan
aşklı şevkli bir köylü dünyasına katıldı. İlk yıllarda
Hasanoglan, yapmanın, yaratmanın bir sevinç şa-
kımasındaydı. Veysel de bu şakımayı iliklerine ka-
dar yaşadı» (18). Gerçekten, köy enstitüleri Vey-
sel'in yetişmesinde çok etkili olmuş, Veysel kimi
kavramlarla kulağını doldurmuştur. Olmayan göz-
lerinin, kulağının duyarlığını artırdığı da bir ger-
çektir kuşkusuz. Sanırım ki Veysel'in bilgisizliğin
düşmanı olmasının nedeni bu deneylere dayanır.

Aldanma cahilin kuru lafına
Kültürsüz insanın külü yalandır

Peteksiz arının balı yalandır

İlimsiz insanın şöhreti zâhîr
Cahilden iyilik beklenmez âhîr

dizeleri, Veysel'in, bilgiyi ne denli yücelttiğini gös-
termesi yönünden ilginçtir. Öylesine inanmıştır ki
bilgiye, «**Cahil insan gül ise de koklama**» diye öğüt-
te bulunur. Dünyanın en zengin aklını okulda buldu-
ğunu belirten Veysel, **gerçek'in ilim olduğunu** da

(18) Milliyet Sanat Dergisi, 30 mart 1973, sayı 26

söyler. Bir bilim yuvası olan halkevine «**Hakk'ın evi**» der. Bilgisizleri «**dikenli çalı**»ya benzeten Veyssel, onlarla sözü sohbeti yasaklar:

Cahil ile sohbet etmek zor olur
Kulağı sağırdır gözü kör olur

Özetle belirtilmiş de olsa, görülüyor ki, Veysel, içinde yaşandığı toplumun ve toplumun yaşadığı çelişkinin ayrımındadır. Çağın gerçekleri ve değişimleri karşısında duyarlıksız değildir. Her şeyin kökeninin bilgiye dayandığının ayrımındadır. Veysel bir bakıma da bu duyarlılığıyla ozandır.

SONUÇ

Veysel'in çeşitli yönlerini açıklamaya çalıştık. Veysel kimdir, halk şiirinde nasıl bir yer tutmaktadır, hangi konuları niçin işlemiştir, onu buna hangi birikimler zorlamıştır? Bu çalışmanın sonucu bizde şöyle bir kanı yarattı:

Genel bir kanıyla söylemek gerekirse Veysel, söylenmemişi söylememiş, denenmemiş bir biçimi ortaya koyamamıştır. Yunus'ların, Pir Sultan'ların, Karacaoğlan'ların en iyi biçimde söylediklerinin bir tekrarını yapmıştır. Bu nedenle Veysel, edebiyatımızda bir sanatçı olmaktan çok, anı değeriyle yer alacaktır. Çünkü Veysel, geleneksel edebiyatımızın bir anısıdır. Aydınımızdan bilgisizimize değin, bizim halkımız anısal bir dünya görüşünü benimsediği için Veysel'i tutmuş ve sevmiştir. Yoksa, Yunus'taki Tanrısal derinliğe, Pir Sultan'daki devrimci atılıma, Karacaoğlan'daki şiirsel inceliğe ancak yaklaşmıştır. Ama bütün bu birikimlerden (türkülerden en başarılı halk ozanlarına değin) kırpıntılar, pırıltılar vardır Veysel'de. Onu yaşatan da bu olmuştur.

Birçokları, Veysel'in, çağdaş diyebileceğimiz kimi konuları işlediğini ileri sürerek onu çağdaş bir ozan olarak tanıtmaya çalışıyorlar. Yanlış bir değerlendirmedir bu. Çağdaş denilen bu konuların didaktik bir anlayışla işlenmesi Veysel'in şiirine hiç bir şey katmamıştır. Yazdığı bu tür şiirlerden hiç

biri bugün yeniliğini sürdürmemektedir. Halkın diline de yerleşmemiştir. O günün «mana ve önemini» belirtmiş, o günde kalmıştır. Veysel o tür şiirlerden uzaklaştığı zaman, şiire yaklaşmıştır.

Geçenlerde televizyonda bir halk ozanına merinos koyunlarının iyi bir cins olduğunu şiirle anlattırdıkları zaman, bir zamanlar moda olan bu tür şiirlerin ölümüne bir kez daha tanık oldum. Veysel'in de bu tür şiirler yazması, onun sanat gelişimine hiç bir şey katmamıştır kuşkusuz.

Görülüyor ki, bugün halk ozanları, halkın gelişmemiş beğenilerini doyurmanın tatmin etmenin-aracı yapılıyor. Oysa şiir, her çağda, insanın varmak istediği güzelliklerin doruğunda, «mükemmele»i bulmaya çalışmıştır. Çağdaş edebiyatımızda Türk ozanlarının bu düzeyi tutturdıkları bir gerçektir. Bu gelişim içinde, Veysel'in, geleneksel birikimleri bir anı sınırlılığı içinde yansıtmaya çalışması yetersiz kalmaktadır. Bu nedenle Veysel, çağdaş bir ozan gibi çağımızda değil, çağını tamamlamış bir ozan gibi gerilerde aranacaktır.

Veysel şiirinin inaçlı savunucularından biri olan Sabahattin Eyüboğlu, sanatçının çağdaşlığına açıklık getiren bir yazısında şöyle diyor: «Bugün Yunus Emre gibi şiir yazmak geriliktir, ama Yunus Emre'nin on üçüncü yüzyılda yaptığını yirminci yüzyılda yapmak ileriliktir. Nedir Yunus Emre'nin kendi çağında yaptığı? Çağının en ileri düşüncelerini halkın diliyle halka anlatmak» (19). Veysel bunu yapmış mıdır? Yapmamıştır. Okula, fabrikaya şiirler yazmanın çağdaşlık olmayacağı da ortadadır.

(19) Sabahattin Eyüboğlu: **Mavi ve Kara**, İstanbul 1973, s. 24.

Bunu yapmamakla birlikte çağı geçmiş, yaşama biçimi yönünden insanın gereksinmelerini karşılamaktan yoksun türlerde direnmıştır. Oysa, «sanayileşmenin artmasıyla halk sanatının ister istemez ortadan kalktığını unutmamalıyız. Köylülerin ve gezici el emekçilerinin öz ve anlatım yollarından yararlanarak halk sanatının kendini yenileme olanakları iyice azalmıştır» (20).

Yapılması gereken, yeni yorumlara, yani değerlendirmelere varmaktır. Saz elde yollara düşmenin çağı geçmiştir. Eskiden üç, dört ayda gidilen yere birkaç saatte gidilmektedir. Yunus da, Pir Sultan da, Karacaoğlan da, hatta Veysel de birer birikim değeri taşımaktadırlar. Bu birikimlerin çağdaş yorumlarla değerlendirilmeleri bir anlam taşır, ama tekrarlar edebiyatımızı zayıf düşürür. Ancak birikimlerle çağdaş sanat ürünlerinin yaratılacağı kanısındayım. Hemen bütün sanat dalları için söz konusudur bu. «Ne halk türküleri, ne de halk oyunları ilk gerçek ve kesin biçimlerini koruyabilirler. Bunlar yayılma sürecinde birçok kereler değişmiş, kimi zaman da değişmelerle zenginleşmiş, ama çoğu zaman da ucuzlamış, bayağılaşmış ve iç bayıltıcı bir nitelik edinmişlerdir. Béla Bartok, Macar halk havalarını eklerden ve bozulmalardan sıyırıp onları ilk biçimlerinin tazeliğini ve gücünü vererek bir arıtma yolunu denemişti. Buna benzer bir şey bütün halk sanatına da uygulanabilir. Yalnız şunu da unutmamak gerekir ki, değişik anlatım biçimleriyle ortaya çıkması halk sanatının niteliği gereği olduğu için, şu ya da bu biçimin ilk-biçim olduğu kesinlikle söylenemez» (21).

(20) Ernst Fischer: **Sanatın Gerekliliği**, İstanbul, 1968, s. 70

(21) a.g.y., s. 67

Bu konuda Murat Belge'nin görüşleri de ilginçtir: «Öyleyse nasıl yararlanılacak gelenekten? diye sorulabilir. Bunun cevabını bulmak da, eleştirmenden çok yaratıcıya düşer. ...Gelenekten yararlanma, geleneksel bir yapıya hapsolma biçiminde ele alınmamalıdır. Çağdaş dünyanın verdiği olanaklarla düşünürken, eskimiş, aşılmış bir yapıyı bir bütün olarak ithal edemeyiz. İster bir sanat türünün, ister bir uygulanma biçiminin kalıbı olsun, seçerek, eleştirerek almalıyız alacağımızı» (22).

Veysel bunu yapmamıştır. Halk şiiri geleneğinin son halkası olarak yaşamını tamamlamıştır. Ondan, birkaç şiir, bolca dize kalacaktır edebiyatımıza. Bir sanatçı için yeterli midir bu? Bunu zaman gösterecektir.

(22) Halkın Dostları, «Cemo - Memo ve Ulusal Gelenekten Yararlanma Sorunu», temmuz 1971, sayı: 16.

VEYSEL'DEN SEÇMELER

AĞLASIN KEMANLAR YAYLAR NİC'OLDU

Neyzen Teyfik (1) dünyasını değişti
Tel sustu dil sustu neyler nic'oldu (2)
Ebedî yurduna vardı kavuştu
Ağlasın kemanlar yaylar nic'oldu

Dediler bu dünya kimseye baki
Neyzen'e de değdi feleğin oku
Döküldü badeler kahretti saki
Gönüller coşturan neyler nic'oldu

Ne dünyaya tapmış ne mala tapmış
Ne doğruyu koyup eğriye sapmış
Ne bir gecekonduda ne saray yapmış
Dünya benim diyen beyler nic'oldu

Nice kahramanlar nice sultanlar
Gelmiş gitmiş bağı yanık ozanlar
Veysel der haniya, nerede onlar
N'oldu (3) padişahlar (4) soylar nic'oldu

(1) Teyfik: Tevfik.

(2) Nic'oldu: nice oldu, ne oldu.

(3) N'oldu: ne oldu.

(4) Padişahlar: padişahlar.

ÂŞIKIN DERDİNİ YENİLER DURUR

Uyandım kuşların ince sesine
Seherde birlikte iniler durur
Ses verdim sesine bilircesine
Âşıkın derdini yeniler durur

Baharda çağlayan bulanık sular
Durmadan kendini taşlara çalar
Eşinden ayrılmış bir geyik meler
Dağlar sada verir iniler durur

**Veysel de yaralı geyik gibidir
Kapalı dertleri höyük gibidir
Ne sarhoştur ne de ayık gibidir
Sinesi kös gibi gümüler (1) durur**

(1) Gümüler: gümler.

ÂŞIKTAN MAŞUKA İSYAN GÖRÜNÜR

Derdim gizli kapağını kaldırma
Yayılır âleme ziyan görünür
Her kişi dayanmaz cevır ü cefaya
Âşıktan maşuka isyan görünür

Bu hasta gönlümün ne idi derdi
Daima durmayıp feryat ederdi
Sanma sineme bir tek yâr vurdu
Feleğin hançeri her an görünür

Sardı her yanımı felek çemberi
Zülmü mazlumadır öteden beri
Gâhi deli eder gâhi serseri
Mecnun'uz Leylâ'mız âyan görünür

Herkes sevdiğine çekmiş bir perde
Benim yârim açık saçık her yerde
Hayali kalbimde sevdası serde
Mart nisan misali bir an görünür

Veysel ağlar ama gönlü ferahtır
Yâr sana ilayık (1) bir nesnem yoktur
Çünkü pervaneye ateş mubahtır
Cesette emanet bir can görünür

(1) İlayık: lâayık.

ARZUSU HEDEFİ YOLU YALANDIR

Aldanma cahilin kuru lafına
Kültürsüz insanın külü yalandır
Hükmetse dünyanın her tarafına
Arzusu hedefi yolu yalandır

Kar suyundan süzen çeşme göl olmaz
Gül dikende biter diken gül olmaz
Dız dız eden her sincğin bal'olmaz (1)
Peteksiz arının balı yalandır

**İnsan bir deryadır ilimde mahir
İlimsiz insanın şöhreti zahir
Cahilden iyilik beklenmez âhir
İşleği ameli hali yalandır.**

**Cahil okur ama alim olamaz
Kamillik ilmini herkes bilemez
Veysel bu sözlerin halka yaramaz
Sonra sana derler deli yalandır**

(1) Bal'olmaz: balı olmaz.

ATEŞ ALDI BEN TUTUŞTUM

Sular çağlarken baharda
Ben o yâr ile konuştum
O zaman gönül o yerde
Ateş aldı ben tutuştum

Sevdası kalbe yer etti
Kancasın (1) sineme attı
Muhabbetim sevdam arttı
Bir tükenmez aşka düştüm

Bülbül gibi her dem sabah
Durmaz Veysel çeker ah ah
Ölüm ayrılıktan mubah
Ben bu candan dünden geçtim

(1) Kancasın: kancasını.

ARAYIP ASLINI AĞLAYAN SULAR

Göz yaşları gibi ulu dağlardan
İnginden ingine (1) çağlayan sular
Derin derin derelerden dönerek
Arayıp aslını ağlayan sular

Çağlayarak o bahçeden o bağa
Hayat verir kuvvet verir toprağa
İrenk (2) verir çiçeklere yaprağa
Nebatı toprağa bağlayan sular

Ateş olur çiğ pişirir furunda (3)
Ziya verir nurlar saçar yerinde
Saf olarak akar köy pınarında
Güzeller gönlünü eğleyen (4) sular

İnsanoğlu suyu koymaz haline
Setler çeker baraj yapar yoluna
Bunca santrallar almış eline
Her bir ihtiyacı sağlayan sular

Her zaman âşıkım suyun sesine
Baharda bulanıp çağlamasına
Akar göz yaşlarım gam deryasına
Veysel'in derdini yen'leyen (5) sular

-
- (1) İnginden ingine: enginden engine.
(2) İrenk: renk.
(3) Furun: fırın.
(4) Eğleyen: eğlendiren.
(5) Yen'leyen: yenileyen.

GELMEZ YOLA GİDİYORUM

Selâm saygı hepinize
Gelmez yola gidiyorum
Ne karaya, ne denize
Gelmez yola gidiyorum

Ne şehire, ne bir köye
Ne yıldıza ne de aya
Uçsuz bucaksız deryaya
Gelmez yola gidiyorum

Konularım komşularım
.....(*)
İşte benim sonbaharım
Gelmez yola gidiyorum

(Özüm, nisan 1973, sayı 24)

(*) Bu dize okunamamış.

BENİM SADIK YÂRİM KARA TOPRAKTIR

Dost dost diye nicesine sarıldım
Benim sadık yârim kara topraktır
Beyhude dolandım boşa yoruldum
Benim sadık yârim kara topraktır

Nice güzellere bağlandını kaldım
Ne bir vefa gördüm ne fayda buldum
Her türlü isteğim (1) topraktan aldım
Benim sadık yârim kara topraktır

Koyun verdi kuzu verdi süt verdi
Yemek verdi ekmek verdi et verdi
Kazma ile dğmeyince kt verdi
Benim sadık yârim kara topraktır

Âdem'den bu yana neslim getirdi
Bana türlü türlü meyva yetirdi
Her gün beni tepesinde götürdü
Benim sadık yârim kara topraktır

Karnın yardım kazmayınan (2) belinen (3)
Yüzün yırttım tırnağınan (4) elinen (5)
Yine beni karşıladı glnen (6)
Benim sadık yârim kara topraktır

İşkence yaptıkça bana gülerdi
Bunda yalan yoktur herkes de gördü
Bir çekirdek verdim dört bostan verdi
Benim sadık yârim kara topraktır

Havaya bakarsam hava alırım
Toprağā bakarsam dua alırım
Topraktan ayrılısam nerde kalırım
Benim sadık yârim kara topraktır

Dileğın varsa iste Allah'tan
Almak için uzak gitme topraktan
Cömertlik toprağā verilmiş Hak'tan
Benim sadık yârim kara topraktır

Hakikat ararsan açık bir nokta
Allah kula yakın kul da Allah'a
Hakk'ın gizli hazinesi toprakta
Benim sadık yârim kara topraktır

Bütün kusurumuzu toprak gizliyor
Merhem çalıp yaralarım düzlüyor
Kolun (7) açmış yollarımı gözlüyor
Benim sadık yârim kara topraktır

Her kim ki olursa bu sırra mazhar
Dünyaya bırakır ölmez bir eser
Gün gelir Veysel'i bağrına basar
Benim sadık yârim kara topraktır

-
- (1) İsteğim: isteğimi.
(2) Kazmayınan: kazma ile.
(3) Belinen: bel ile.
(4) Tırnağınan: tırnak ile.
(5) Elinen: el ile.
(6) Gülünen: gül ile.
(7) Kolun: kolunu

BİR GÜN DİRİLENLER BİR GÜN ÖLECEK

Yine bir acı ses duydu kulağım
Bülbül mü susacak gül mü solacak
Ne hastayım ne ölüyüm ne sağım
Bir gün dirilenler bir gün ölecek

Dolu bardak gibi boşaldım doldum
Sarı çiçek gibi açıldım soldum
Leylâ'sın (1) yitiren Mecnun ben oldum
Beklerim ki nazlı yârim gelecek

Katre idim bir ırınağa karıştım
Çalkalandım çok bulandım çok taşım
Gide gide bir deryaya ulaştım
Dalgalandım coştum oldu olacak

Derya benden ben deryada birleştik
Ayrılmağa imkân yoktur yerleştik
Nice boyralardan çemberden geçtik
Veysel neler çekmiş kim ne bilecek

{1) Leylâ'sın: Leylâ'sını

BİRLİKTE DERMeye MOR ÇİÇEKLERİ

Esti bahar yeli karlar eridi
Kubarmış dağlarda kar çiçekleri
Kavlettim yâr ile ahdim var idi
Birlikte dermeye mor çiçekleri

Baharda coşarsa bu ulu toprak
Vücude getirir her türlü yaprak
Al yeşil giyinmiş dağlara bir bak
Besleyip büyütün yer çiçekleri

Yürümüş güzeller halka kolunda
Sivralan (1) köyünde yayla yolunda
Devşirmiş bağlamış top top elinde
Kokular koynuna kor çiçekleri

Ah senin elinden çektiğim çile
Söyleyip ismini düşürmem dile
Bülbül figan eyler kırmızı güle
Sakın incitmesin hâr çiçekleri

Veysel'in derdini yazmışlar başta
Benim yakıp sen kızınma ataşta (2)
Yanakta güllerin fiyatı kaçta
Satmaya gelişmez yâr çiçekleri

(1) Sivralan: Sivrialan.

(2) Ataşla: ateşle.

BİR DEĞİL BEŞ DEĞİL DERT KUCAK KUCAK

Bir dert ehli bulsanı derdim söylesem
İyi olmaz dertlerim, halim n'olacak
Hekimler derdime derman bulamaz
Bir değil beş değil dert kucak kucak

El vurma yarama yaklaşma kardaş
Derdimi söylesen tükenmez baş baş
İçimde yanıyor tütünsüz ateş
Ceset soba gibi kalbim bir ocak

Âşıklar âlemde gülmez dediler
Akar göz yaşlarım silmez dediler
El elin derdini bilmez dediler
Kimler gelip hatırımlı soracak

Katlan bu cefaya sabreyle gönül
Bu dünyanın işi hep böyle gönül
Başından geçeni sen söyle gönül
Neler geldi geçti oldu olacak

Veysel'in derdine bulunmaz çare
Etseler vücudun hem pâre pâre
Bir arzuhal sundum hakikî yâre
O yar gelip yaralarımı saracak

BİZİM ELLER YAYLASINA GÖÇTÜ MÜ

Arzusun (1) çektiğim Beserek dağı
Elvan elvan çiçeklerin açtı mı
Çevre yanın güzellerin otağı
Bizim eller yaylasına göçtü mü

Güney tarafında Kurban Pınarı
Kalktı mı mezarlı boyunun karı
Garip öter meşeliğin kuşları
Yavru şahin yuvasından uçtu mu

Doğusu Beyyurdu Şahinkayası
Batısı Aşılık taşır boyası
Üçoluk'tan geçer Tükmen mayası
Sultan Sulağı'ndan suyun (2) içti mi

Yeşil atlas giymiş dağlar süslenmiş
Mescit köyü eteğine yaslanmış
Şeme dağı duman olmuş puslanmış
Sivralan'a (3) nuru rahmet saçtı mı

Zaman gelip göçler geri dönerken
Güzellerin yaylasından inerken
Dilberler doldurup bade sunarken
Veysel Şatır hatırlara düştü mü

(1) Arzusun: arzusunu.
(2) Suyun: suyunu.
(3) Sivralan'a: Slvrlalan'a

BİLMİYORUM NAZLI YARİM NİCEDİR

Aramızı kesti dumanlı dağlar
Tepesinden aşan yollar yücedir
Artıyor efkârım yine bu çağlar
Bilmiyorum nazlı yârim nicedir

Bir kuş olsam uçar yâre giderim
Ne çare kanadım yoktur niderim (1)
Ayrılık tecellim gurbet kaderim
Çeke çeke bu dert beni kocadır

Kavuşmayı zorlaştıran engel var
İçerimde ateş dolu mangal var
Beni çeken cazibeli çengel var
Sevgi ıstırabı bir eğlencedir

Zaten âşıkların gözü aç olur
Gelip geçen yolcuların baş'olur (2)
Veysel'e bir buse versen nic'olur (3)
Sadaka muhtaca, ekmek acadır

(1) Niderim: ne ederim.
(2) Baş'olur: başı olur.
(3) Nic'olur: nice olur.

DURMAZ, YIL ON İKİ AY İŞLER ÇİFTÇİLER

Dinle çiftçilerin garip halini
İlkbaharda çifte başlar çiftçiler
Hiç bir zaman işten çekmez elini
Durmaz, yıl on iki ay işler çiftçiler

Ölçer tohumunu koyar sekleme
El gitti der oğluna haydi bekleme
Tarlası herk ise ya ikileme
Tohumu toprağa aşlar çiftçiler

Evvel tohum eker sonra arpayı
Her gün fazla saçar kuşların payı (1)
Tarlada görürse kuşu kargayı
Döner sapanıla (2) taşlar çiftçiler

Tohumu kurtarır bekler yağmuru
Gider gelir bakar tarlası kuru
Yağmur geç yağarsa yüzün (3) azdırı (4)
Bekler bulutlardan yaşlar çiftçiler

Yağmur bol olursa güler yüzleri
Bahar göğ (5) ekini görür gözleri
Çayır çimen bürüyünce dizleri
Öküzün boyunu boşlar çiftçiler

Kimi pulluk koşar kimi makine
Kimi eski çiftçi kullanır gine (6)
Bol bol gözü doymayınca ekine
Şaşar nideceğin (7) nişler (8) çiftçiler

Ekin firik ıgış ıgış yellenir
Bıldırcınlar arasında dillenir
Gelinler al giyer kızlar sallanır
Bulur ırgatların (9) çiftler çiftçiler

-
- (1) Payı: payını.
(2) Sapanıla: sapan ile.
(3) Yüzün: yüzünü.
(4) Azdırı: azdırır.
(5) Göğ: gök (mavi).
(6) Gine: yine.
(7) Nideceğin: ne edeceğin.
(8) Nişler: ne işler (ne yapar).
(9) Irgatların: ırgatlarını.

DAĞLAR MOR MENEVŞE GÜL DEYİ YAZMIŞ

Yeni mektup aldım gül yüzlü yârdan
Gözletme yolları gel deyı (1) yazmış
Sivralan (2) köyünden bizim diyardan
Dağlar mor menevşe (3) gül deyi yazmış

Beserek'te lâle sümbül yürüdü
Güldede'yi çayır çimen bürüdü
Karataş'ta kar kalmadı eridi
Akar gözüm (4) yaşı sel gibi yazmış

Eğlenme gurbette yayla zamanı
Mevlâyı seversen ağlatma beni
Benek benek mektuptadır nişanı
Göz yaşım mektupta pul deyi yazmış

Kokuyor burnuma Sivralan köyü
Serindir dağları sovuktur suyu
Yâr mendil göndermiş yadigâr deyi
Gözünün yaşını sil deyi yazmış

Veysel bu gurbetlik kâr etti cana
Karıştır göçünü ulu kervana
Gün geçirip fırsat verme zamana
Sakın uzamasın yol deyi yazmış

-
- (1) Deyi: diye.
(2) Sivralan: Sivrialan.
(3) Menevşe: menekşe.
(4) Gözüm: gözümün.

DOSTLAR BENİ HATIRLASIN

Ben giderim adım kalır
Dostlar beni hatırlasın
Düğün olur bayram olur
Dostlar beni hatırlasın

Can kafeste durmaz uçar
Dünya bir han konar göçer
Ay dolanır yıllar geçer
Dostlar beni hatırlasın

Can bedenden ayrılacak
Tütmez baca yanmaz ocak
Selâm olsun kucak kucak
Dostlar beni hatırlasın

Ne gelsemdi ne giderdim
Günden güne arttı derdim
Garip kalır yerim yurdum
Dostlar beni hatırlasın

Açar solar türlü çiçek
Kimler gülmüş kim gülecek
Murat yalan ölüm gerçek
Dostlar beni hatırlasın

Gün ikindi akşam olur
Gör ki başa neler gelir
Veysel gider adı kalır
Dostlar beni hatırlasın

ESEN RÜZGÂRLARA UYAR İNİLER

Bir ulu ağaçtan bir yaprak düşse
O anda acısın (1) duyar iniler (2)
Katlansa acıya sakince geçse
Esen rüzgârlara uyar iniler

Bu aşkın meyinden içip de kanan
Gendeki başını sevdaya salan
Yârinden ayrılıp gurbette kalan
Geçen günlerini sayar iniler

Çağlayıp akıyor bakarsın suya
Yağan yağmurlardan zevk duya duya
Geçer dolaplardan yeter arzuya
Başını çarklara koyar iniler

Dağlar çiçek açar Veysel dert açar
Derdine düştüğüm yâr benden kaçar
Gerçek âşık olan kendinden geçer
Derdini âleme yayar iniler

(1) Acısın: acısını.

(2) İniler: Inler.

GARİP BÜLBÜL GİBİ AH Ü ZÂR ETME

Ben gidersem sazım sen kal dünyada
Gizli sırlarımı âşikâr etme
Lal olsun dillerin söyleme yâda
Garip bülbül gibi ah ü zâr etme

Gizli dertlerimi sana anlattım
Çalıştım sesimi sesine kattım
Bebe (1) gibi kollarımda yaylattım
Hayali hatır et beni unutma

Bahçede dut iken bilmezdin sazı
Bülbül konar mıydı dalına bazı
Hangi kuştan aldın sen bu avazı
Söyle doğrusunu gel inkâr etme

Benim her derdime ortak sen oldun
Ağlarsam ağladın gülersem güldün
Sazım bu sözleri turnadan m'aldın (2)
Pençe vurup sarı teli sızlatma

Ay geçer yıl geçer uzarsa ara
Giyin kara libas yaslan duvara
Yanından göğsünden açılır yara
Yâr gelmezse yaraların (3) elletme

Sen petek misali Veysel de arı
İnleşir beraber yapardık balı
Ben bir insanoğlu ben bir dut dalı
Ben babamı sen ustanı unutma

(1) Bebe: bebek.

(2) M' aldın: mı aldın.

(3) Yaraların: yaralarını.

GELDİ ECEL CAN AĞLADI

**Ağlayalım Atatürk'e
Bütün dünya kan ağladı
Süleyman olmuştu mülke
Geldi ecel can ağladı**

**Doğu batı cenup şimal
Aman Tanrı bu nasıl hal
Atatürk'e erdi zevâl
Memur mebusan ağladı**

İskender-i zûlkarneyin
Çalışmadı buncalayın (1)
Her millet Atatürk deyin (2)
Cemiyet-i Akvam ağladı

Atatürk'ün eserleri
Söylenecek bundan geri
Bütün dünyanın her yeri
Ah çekti vatan ağladı

Fabrikalar icat etti
Atalığın (3) ispat etti
Varlığın (4) Türk'e terk etti
Döndü çark devran ağladı

Tiren hattı tayyareler
Türkler giydi hep karalar
Semerkand'la Buharalar
İşitti her yan ağladı

Bu ne kuvvet bu ne kudret
Var idi bunda bir hikmet
Bütün Türkler, İnönü İsmet
Gözlerinden kan ağladı

Siz sağ olun Türk gençleri
Çalışanlar kalmaz geri
Mareşal'in askerleri
Ordular teğmen ağladı

Zannetme ağlayan gülmez
Arslan yatağı boş kalmaz
Yalnız gidenler gelmez
Her gelen insan ağladı

Uzatma Veysel bu sözü
Dayanmaz herkesin bu sözü
Koruyalım yurdumuzu
Dost değil düşman ağladı

-
- (1) Buncalayın: bunculayın.
(2) Deyin: deyi, diye.
(3) Atalığın: Atalığını.
(4) Varlığın: varlığını.

GÖYNÜMDEKİ KÖŞK OLMASA

Güzelliğin on par'etmez (1)
Bu bendeki aşk olmasa
Eğlenecek yer bulamam
Göynümdeki (2) köşk olmasa

Tabirin sığmaz kaleme
Derdin dermandır yareme (3)
İsmin yayılmaz âleme
Âşıklarda meşk olmasa

Kim okurdu kim yazardı
Bu düğümü kim çözerdi
Koyun kurt ile gezerdi
Fikir başka başk'olmasa (4)

Güzel yüzün görülmezdi
Bu aşk bende dirilmezdi
Güle kıymet verilmezdi
Âşık ve maşuk olmasa

Senden aldım bu feryadı
Bu imiş dünyanın tadı
Anılmazdı Veysel adı
O sana âşık olmasa

-
- (1) Par'etmez: para etmez.
(2) Göynümdeki: gönlümdeki.
(3) Yareme: yarama.
(4) Başk'olmasa: başka olmasa.

GÖKYÜZÜNDE DALGALANIR SESLENİRİM

Aslıma karışıp toprak olunca
Çiçek olur mezarım süslerim
Dağlar yeşil giyer bulutlar ağlar
Gökyüzünde dalgalanır seslerim

Ne zaman toprakla birleşir cisminim
Cümle mahluk ile bir olur ismim
Ne hasudum kalır ne de bir hasmım
Eski düşmanlarım olur dostlarım

Evvel de topraktır sonra da adım
Geldim gittim bu sahnede oynadım
Türlü türlü tebdilâta uğradım
Gâhi viran şen olurdu postlarım

Benden ayrılınca kin ve buğuzum
Herkes e güzellik gösterir yüzüm
Topraktır cesedim güneştir özüm
Hava yağmur uyandırır hislerim

Alimler âlemi ölçer biçerler
Hanını hasını eler seçerler
Bu dünya fanidir konar göçerler
Veysel der ki gel barışak küslerim

GEÇİRDİM GÜNÜMÜ GAFLET İÇİNDE

Şu dünyaya geldim ne oldu kârım
Geçirdim günümü gaflet içinde
Geldi güz ayları erdi baharım
Geçirdim günümü gaflet içinde

Ne bir bilgin olup ileri gördüm
Ne bir Mecnun olup Leylâ'yı sordum
Ne bir doğru yoldan hedefe vardım
Geçirdim günümü gaflet içinde

Gezdim dere tepe niceler gibi
Yağmurlu karanlık geceler gibi
Bir gemi deryada bocalar gibi
Geçirdim günümü gaflet içinde

Veysel ne ararsan kendinde ara
Nice varlık verilmiştir kullara
Çalışıp yaklaşan hakikî yâre
Geçirir gününü sâdet (1) içinde

(1) Sâdet: saadet.

GEZDİRİR KAVGASI KENDİNDEN OLUR

Deli gönül değme çaydan bulanmaz
Coşarsa dalgası kendinden olur
Dertsiz âşık diyar diyar dolanmaz
Gezdirir kavgası, kendinden olur

Gönüle delidir demiştik baştan
Üşümez borandan ıslanmaz yaştan
Boğulmaz denizden yanmaz ateşten
Ateşi kor, közü kendinden olur

Gönül bir deryadır dalgası dinmez
Her güzele meyil verip dost denmez
Taşıma su ile değirmen dönmez
Dökülür çarka su kendinden olur

Yüce dağlar ova gibi düzlenmez
Veysel, muhannetten kerem gözlenmez
Tilki gölgesine arslan gizlenmez
Yiğidin gölgesi kendinden olur

GİDİYORUM GÜNDÜZ GECE

Uzun ince bir yoldayım
Gidiyorum gündüz gece
Bilmiyorum ne haldeyim
Gidiyorum gündüz gece

Dünyaya geldiğim anda
Yürüdüm aynı zamanda
İki kapılı bir handa
Gidiyorum gündüz gece

Uykuda dahi yürüyom (1)
Kalmaya sebep arıyom
Gidenleri hep görüyom (3)
Gidiyorum gündüz gece

Kırk dokuz yıl bu yollarda
Ovada dağda çöllerde
Düşmüşüm gurbet ellerde
Gidiyorum gündüz gece

Düşünülürse derince
Irak görünür görünce
Yol bir dakika (4) miktarınca
Gidiyorum gündüz gece

Şaşar Veysel işbu hale
Gâh ağlayan gâhi güle
Yetişmek için menzile
Gidiyorum gündüz gece

(1) Yürüyom: yürüyorum.
(2) Arıyom: arıyorum.
(3) Görüyom: görüyorum.
(4) Dakka: dakika

GÜLLER SOLUP KURUMADAN YETİŞMEK

Sinemi yakıyor sılanın aşkı
Deli gönül farımadan yetişek (1)
Mor çiçekli yaylaların çağıdır
Güller solup kurumadan yetişek

Kalkmış bizim elin dumanı karı
Nalbant yaylasının geldi baharı
Türkmen güzelleri dönmeden geri
Göç yüklenip yürümeden yetişek

Günden güne artar gönlün yarası
Cennet olmuş o cennetin merası
Germeç yaylaları Meydan deresi
Boz dumanlar bürümeden yetişek

Dünya kurulalı yaşayan dağlar
Her tarafı zümrüt olur bu çağlar
Veysel'i hatırlar sevgilim ağlar
Göz yaşları kurumadan yetişek

(1) Yetişek: yetişelim.

İŞTE ODUR, BEN DEĞİLİM (*)

Güzel yazmışsın şiiri
O dediğin ben değilim
Vardır onun gerçek piri
İşte odur ben değilim

Sözüm gerçek, değil yalan
Gerçeklerdir baki kalan
Sana senden yakın olan
İşte odur ben değilim

Etten kandan kemiktenim
Her varlıktan engin benim
Topraktan olmuş bedenim
Yapan yapmış ben değilim

Türk'üm, Türklere bağıyım
Türk evlâdı Türk oğluyum
Vatan aşkıyla doluyum
Sevgim yaptı, ben değilim

Doğru yola adım attım
Bir gerçeğin elin (1) tuttum
Kini kibiri kapattım
Vidanımdı, ben değilim

Bağılıyındır toprak (2), suya
Gerçek olan bu duyguya
Veysel'i salan sevdaya
Tabiattır, ben değilim

(Türk Dili, haziran 973, sayı 260)

(*) Veysel, bu şiiri kendisini bir şiirle öven Özbek İncebayraktan'a karşılık olarak yazmıştır.

(1) Elin: elini.

(2) Toprak: toprağa.

KORKARIM YÂR BENDEN YOZ OLUR GİDER

Derdimi dökersenı derin dereye
Doldurur dereyi düz olur gider
Rakipler geldi de girdi araya
Korkarım yâr benden yoz olur gider

İlgıt ılgıt yeller eser seherde
Dost beni düşürdü onulmaz derde
Yâr ile buluşsak bir تنها yerde
Duyarlar rakipler söz olur gider

Pervane ateşten sakınmaz canı
Uğruna koymuşum başı bedeni
Doldur tūfengini (1) hedef et beni
Yaram doksan dokuz yüz olur gider

Veysel der çıkayım bir yüce dağa
Ağaçlar bezenmiş yeşil yaprağa
Zaman gelir tenim düşer toprağa
Karışır toprağa toz olur gider

(1) Tūfengini: tūfeğini.

KAYIBETTİM BAHARIMI YAZIMI

Genç yaşımda felek vurdu başıma
Aldırdım elimden iki gözümü
Yeni değmiş idim yedi yaşıma
Kaybettim (1- baharımı yazımı

Bağlanmış köşede kaldım bir zaman
Nice kimselere dedim elaman
On on beş yaşıma girince hemen
Yavaş yavaş düzen ettim sazımı

Üç yüz onda gelmişim idim cihana
Lûnyaya bakmadan ben kana kana
Kader böyle imiş çiçek bahana (2)
Levh-ı kalem kara yazmış yazımı

Geçirdim ömrümü hevay-ı heves
İçirdim bir kimseye değildir kıyas
Her zaman her vakit kalbimde bu yas
Çarh-ı devran güldürmedi yüzümü

Bir vefasız zalını (3) yâre bağlandım
Tarih üç yüz otuz beşte evlendim
Sekiz sene bir arada eğlendim
Zalım kâfir yetim koydu kuzumu

Ele geniş bana dünya dar oldu
Tahammülsüz gönlüm bir karar (4) oldu
Günüm zindan gecelerim zâr oldu
Kader ile bölemedim kozumu

Veysel der dünyaya ben niye geldim
Her zaman ağladım ne zaman güldüm
Gönlüme teselli kendimde buldum
Sakar ile teskin ettim özümü

(1) Kayıbettim: kaybettim.

(2) Bahane: bahane

(3) Zalım: zalim.

(4) Bir karar: bî karar.

KOLLARIM YOK KANADIM YOK UÇULMAZ

Gelen yok giden yok uzadı ara
Iğaz dağı yol vermiyor geçilmez
Havalansam yoldaş olsam kuşlara
Kollarım yok kanadım yok uçulmaz

Bahar gelsin turnalara eş olanı (1)
Yağmur olam gözden akan yaş olam
Ala (2) gözlü bir sunaya kaş olam
O zamanlar bana kıymet biçilmez

Bu sene de Gölköy bana yurt oldu
İlgaz dağı aramızda perd'oldu (3)
Senden ayrıldığım bana dert oldu
Derdim senden başkasına açılmaz

Dert bir yana çeker sevda bir yana
Yannak için dolaşıyor pervana (4)
Her baktıkça seni gördüm her yana
Veysel yârdan yâr Veysel'den seçilmez

(1) Olam: olayım.

(2) Ala: elâ.

(3) Perd'oldu: perde oldu.

(4) Pervane: pervane.

MEMLEKETTE KANAT TAKAR YOL YAPAR

Enstitü (1) bir kovana misaldir
Her türlü çiçekten alır bal yapar
Yurdumuz içinde doğru bir yoldur
Memlekette kanat takar kol yapar

Mahmudiye Hamidiye Çifteler
Enstitü köylere yapacak neler
Bu toplu fikirle dağları deler
Kısmi makine kimi bel yapar

İresim (2) yaparlar plan çizerler
Çözülmedik düğümleri çözerler
Bir kısmı şairdir şiir yazarlar
Kimi saz düzenler kimi tel yapar

Hocaları dersin (3) vermiş okutmuş
Var olsun bu gençler duyduğun (4) tutmuş
Kimi deniz gibi ırmaklar yutmuş
Kimi yağmur olur coşar sel yapar

İnan ki her kişi başarır insan
İnsana yoldaştır gayretle iman
Vatan sizden hizmet ister her zaman
Mârif (5) sizi memlekete el yapar

Uyarın köylüyü varsın ayılsın
Enstitü kuvveti yurda yayılsın
Herkes kazancının yolunu bilsin
Öğretmenler iz gösterir yol yapar

Yiğitlik cesurluk yılmaz yorulmaz
Tembellere hazır sofra kurulmaz
Veysel'in elinden hiç bir iş gelmez
Çalı gibi yaprak açar gül yapar

(1) Enstitü: enstitü.

(2) İresim: resim.

(3) Dersin: dersini.

(4) Duyduğun: duyduğunu.

(5) Mârif: maarif, Millî Eğitim.

MES GIYMEMİŞ SOYUM BENİM

Bir pipom var yamalıklı
Palto giyerim alıklı
Oğlum kızım hep çarıklı
Mes giymemiş soyum benim

İki gözüm görmez benim
Kimse halım (1) sormaz benim
Beş gün evde durmaz benim
Gurbet oldu köyüm benim

Bir eşim var kıvıl sarı
Gubardır gezer saçları
Benim der dünya dilberi
Böyle düşmüş payım benim

Sır saklamam sıtır (2) örtmem
Tangolardan ötür örtmem
Hecap (3) bilmem hatır örtmem
Olmaz olsun huyum benim

Veysel sözün beş par'etmez (4)
El bir taraf yâre yetmez
Günah yanından hiç gitmez
Bilmiyom (5) ki neyim benim

-
- (1) Halım: halimi.
(2) Sıtır: Arapça «Setr (örtme, kapama)» ile ilgili bir söz-
cük olsa gerek.
(3) Hecap: hicap.
(4) Par'etmez: para etmez.
(5) Bilmiyom; bilmiyorum.

MEKTUP YARE SELÂMIMI ULAŞTIR

Al kâtip kalemi yaz bu selâmı
Mektup yâre selâmımı ulaştır
Bir yâr için terk eyledim sılâmı
Mektup yâre selâmımı ulaştır

Şarkışla kazamdır Sivralan (1) köyüm
Geçti ömrüm gurbet elde neyleyim
Gel diyorsa bu illerde durmayım (2)
Mektup yâre selâmımı ulaştır

Yârdan ayrılalı yaralı sinem
Gam ile kurulmuş temelim binam
Ağlar mı güler mi gör benim sunam
Mektup yâre selâmımı ulaştır

Gider bu hasretlik yıla yetmez mi
İsmin (3) tespih ettim dile yetmez mi
Bülbülün feryadı güle yetmez mi
Mektup yâre selâmımı ulaştır

Gönüle hasiret (4) göze yol yaman
Veysel'i söyletir bir kaşı keman
Mektup ile konuşalım bir zaman
Mektup yâre selâmımı ulaştır

(1) Sivralan: Sivrialan.
(2) Durmayın: durmayayım.
(3) İsmin: isminin.
(4) Hasiret: hasret.

SENİN YOLUNDA YOLUNDA

Heder oldu gençlik çağım
Senin yolunda yolunda
Soldu çiçeğim yaprağım
Senin yolunda yolunda

Ben ne idim nasıl oldum
Kâhi doldum kâh boşaldım
Yandım yakıldım kül oldum
Senin yolunda yolunda

İşte geldi sonbaharım
Beni ister sâdık yarım
Heder oldu namus arım
Senin yolunda yolunda

Elinden bir dolu içtim
Türlü türlü derde düştüm
Cümle varlığımdan geçtim
Senin yolunda yolunda

Dilsiz oldum pepelendim (1)
Yağmur oldum sepelendim
Toprak oldum tepelendim
Senin yolunda yolunda

Sana uzanan el oldum
Kâhi uslu kâh del'oldum (2)
Naçizane Veysel oldum
Senin yolunda yolunda

(1) Pepelendim: pepeme oldum.

(2) Del'oldum: deli oldum.

SOHBET BELLİ DEĞİL SÖZ BELLİ DEĞİL

Galiba dünyanın sonuna kaldık
Gelin belli değil kız belli değil
Ne nasihat duyduk ne öğüt aldık
Sohbet belli değil söz belli değil

Dünya güzellendi (1) tadı kalmadı
İnsanın edebi udu kalmadı
Günahın sevabın adı kalmadı
Hakikate giden iz belli değil

Aylarca yol çeken develer atlar
Onları kurtardı bu ferasetler
İnsanlar yol için taktı kanatlar
Yokuş belli değil düz belli değil

Hasta gönlün tedavisi zoraldı (2)
Gizli sır kalmadı aşikâr oldu
İrenkler (3) çoğaldı boya bozuldu
Kumaş belli değil bez belli değil

Veysel neme (4) gerek dünyanın hali
Kimi hasır dokur kimisi halı
Tam çalgıya karıştırdık kavalı
Davul belli değil saz belli değil

(1) Güzellendi: güzelleşdi.

(2) Zoraldı: zor oldu, zorlaştı.

(3) İrenkler: renkler.

(4) Neme: neyime.

SOLDURMADAN ÇİÇEĞİNİ DERELİM

Bizim eller yaylasına yürümüş
Tez gidelim o göçlere erelim
Boz dumanlı soğuk sulu yaylanın
Soldurmadan çiçeğini derelim

Kuzulamış koyunlar kuzular körpe
Saf tutar güzeller el çırpa çırpa
Çöldeki ceylanlar çıkmadan sarpa
Kement atıp kollarını saralım

Bizim elin menekşesi mor olur
Güzeli âşıka sitemkâr olur
Her çiçeğin bir mevsimde yer'olur (1)
Bu sırları tabiata soralım

Bülbüller susmadan güller solmadan
Sümbüller kuruyup hep toz olmadan
Yüce yaylam seni duman almadan
Zurba zurba kekliklerin (2) görelim

Sarı turnam tel tel olmuş kanadın
Veysel'in dilinde tespihtir adın
Hayal miydin gözlerimden ıradın
Ahu gözlü sümbül saçlı maralım

(1) Yer'olur: yeri olur.

(2) Kekliklerin: kekliklerini.

TURNAM SENİN SUNAM SENİN

Geçti bahar geldi yazın
Turnam senin sunam senin
Sinemi deler avazın
Turnam senin sunam senin

Tara turnam tellerini
İssız koma göllerini
Yesem dudu dillerini
Turnam senin sunam senin

Avcın benim kıymam cana
Göz göz yara açtın bana
Tellerin (1) atmam yabana
Turnam senin sunam senin

Gövel turnam gölde döner
Durniaz ısının dilde döner
Leblerinden emen kanar
Turnam senin sunam senin

Sen ördek ol ben göl olsam
Sen yolcu ol ben yol olsam
İster kapıda kul olsam
Turnam senin sunam senin

Sen keklik ol Veysel çalı
Saklasın gel seni dalı
Yolunda kurban olmalı
Turnam senin sunanı senin

(1) Tellerin: tellerini.

VAZGEÇ DESEM DARILMAN MI

Deli gönül ne gezersin
Geze geze yorulman mı (1)
Ne kazandın bu sevdadan
Vazgeç desem darılman mı (2)

Delisin gönül delisin
Güzellere cilvelisin
Bu işleri bilmelisin
Çiçek olsan derilmen mi (3)

İnc'elekten (4) elenirsin
Diyar diyar dolanırsın
Akar çağlar bulanırsın
Hiç bir zaman durulman mı (5)

Yüce dağın menekşesi
Sesin güzelleşir neşesi
Gönlümün billur şişesi
Taşa çalsam kırılman mı (6)

Söyletme garip Veysel'i
Kâhi uslu kâhi deli
Candan sevdiğin güzeli
Tenha bulsan sarılman mı (7)

-
- (1) Yorulman mı: yorulmaz mısın.
(2) Darılman mı: darılmaz mısın.
(3) Derilmen mi: derilmez misin.
(4) İnc'elekten: ince elekten.
(5) Durulman mı: durulmaz mısın.
(6) Kırılman mı: kırılmaz mısın.
(7) Sarılman mı: sarılmaz mısın.

YILDIZ GİBİ BENLER GÖRDÜM

Yârin beyaz gerdanında
Türlü türlü haller gördüm
Sıralanmış her yanında
Yıldız gibi benler gördüm

Yâr ile تنها buluştuk
Gizli dertlerimiz açtık
Hayli bir zaman konuştuk
Dudağında ballar gördüm

Dudu diller inci dişler
Ahu gözler o bakışlar
Kesme kâkül sırma saçlar
Zülüfünde teller gördüm

Elmas küpe kulağında
Güller açmış yanağında
Seher vakti dost bağında
Taze açmış güller gördüm

Söyletir sevdan seni
Aşktır âşığın temeli
Ben yâri görmeyeli
Aylar geçti yıllar gördüm

VURSAM YARALASAM SÖZ İLE SENİ

Sen bir ceylan olsan ben de bir avcı
Avlasam çöllerde saz ile seni
Bulunmaz dermanı yoktur ilâcı
Vursam yaralسام söz ile seni

Kurulma sevdiğim güzelim deyin (1)
Bağlanma karayı alları geyin (2)
Ben bir çoban olsam sen de bir koyun
Beslesem elimde tuz ile seni

Koyun olsan otlatırdım yaylada
Tellerini yoldurmazdım hoyrada
Balık olsan takla dönsen deryada
-üşürsem toruma hız ile seni

Veysel der ismini koymam dilimden
Ayrı düştüm vatanımdan ilimden
Kuş olsan da kurtulmazdın elimden
Eğer görsem idi (3) göz ile seni

(1) Değın: deyi, diye.

(2) Geyin: giyin.

(3) Görsem idi: görse idim.

YOK MU SUÇUN BURDA SENİN

Bu âlemi gören sensin
Yok gözünde perde senin
Haksıza yol veren sensin
Yok mu suçun burda senin

Kâinatı sen yarattın
Her şeyi yoktan var ettin
Beni çıplak dışar'attın (1)
Cömertliğin nerde senin

Evli misin ergen misin
Eşin yoktur bir sen misin
Çark-ı sena nur sen misin
Bu balkıyan nur da senin

Kilisede despot keşiş
İs' Allah'ın (2) oğlu demiş
Meryem ana neyin imiş
Bu işin var bir de senin

Kimden korktun da gizlendin
Çok arandın çok izlendin
Göster yüzün çok nazlandın
Yüzün mahrem ferde senin

Bin bir ismin bir cismin var
Oğlun kızın ne hısmin var
Her bir irenkte (3) resmin var
Nerde baksam orda senin

Türlü türlü dillerin var
Ne acayip hallerin var
Ne karanlık yolların var
Sırat köprün nerde senin

Âdem'i sürdün bakmadın
Cennette de bırakmadın
Şeytanı niçin yakmadın
Cehennemin var da senin

Veysel neden aklın ermez
Uzun kısa dilin durmaz
Eller tutmaz gözler görmez
Bu acayip sır da senin

(1) Dışar'attın: dışarı attın.
(2) İs'Allah'ın: İsa Allahın.
(3) İrenkte: renkte.

YESEM AMMA YESEM AMMA

Bu dünyanın meyvesini
Yesem amma yesem amma
Arasam bulsam hasını
Yesem amma yesem amma

Amasya'nın elmasını
Zile pekmez çalmasını
Sivas'ın da kıymasını
Yesem amma yesem amma

Gezsem Tokat'ın bağıını
Emlek'in taze yağıını
Erzurum'un kaynağıını
Yesem amma yesem amma

Konya'nın güzel buğdası (1)
Sivas'ta Çorum'da hası
Ayıntap (2)'ın çiğ köftesi (3)
Yesem amma yesem amma

Güzel olur Türkmen kızı
Yanakları kıpkırmızı
Diyarbakır'ın karpuzu (4)
Yesem amma yesem amma

Mersin'in «Dört yol» portakalı
Maraş'ta piriñç geli (5)
Malatya'da dut zerdali
Yesem amma yesem amma

Ah İzmir'in kuşüzümü
Pek severim boğazımı
Kazova'nın yaş üzümü
Yesem amma yesem amma

Kastamonu'nun kendiri
Bursa'nın ipek mendili
Edirne'nin hoş pendiri (6)
Yesem amma yesem amma

İstanbul Ankara ayar
Her ne desen bunlarda var
Şarap pırzolayı sever
Yesem amma yesem amma

Samsun ve Bafra tütünü
Alsam Urfa'nın atını
Avlarda keklik etini
Yesem amma yesem amma

Uğradım Muş'a Van'a
Gümüş takım lüzum buna
Sade yağdan bir kaygana
Yesem amma yesem amma

Gâhi uslu gâhi deli
Çirkinleri neylemeli
Bulsam bir Gürcü güzeli
Sarsam amma sarsam amma

Veysel niden (7) sözü savı
Yedin içtin aldı tavı
Gönlümden hayal pilavı
Yedim amma yedim amma

-
- (1) Buğdası: buğdayı.
(2) Ayıntap: Gaziantep.
(3) Çiğ köftesi: çiğ köftesini.
(4) Karpuzu: karpuzunu.
(5) Geli: gelir.
(6) Pendir: peynir.
(7) Niden: ne eden

GÖRÜNEN NE GÖSTEREN NE GÖRGÜ NE

Dalgın dalgın seyreyledim âlemi
Renkler ne çiçekler ne koku ne
Bir arama yaptım kendi kafamı
Görünen ne gösteren ne görgü ne

Çeşitli renkler türlü görüşler
Hayal midir rüya mıdır bu işler
Tatlı muhabbetler güzel sevişler
Güzellik ne sevda nedir sevgi ne

Göz ile görülmez duyulan sesler
Nerden uyanıyor bizdeki hisler
Şekilsiz gölgesiz canlar nefesler
Duyulan ne duyuran ne duygu ne

Kimse bilmez dünya nasıl kurulmuş
Her cisime birer zerre verilmiş
Cümle varlık bir kuvvetten var olmuş
Gelen ne giden ne yol ne yolcu ne

Herkese gizlidir bu sırr-ı hikmet
Her nesnede vardır bir türlü ibret
Veysel'i söyletir bir büyük kuvvet
Söyleyen ne söyleten ne Tanrı ne

YİNE ONDA UMUT YAŞAR

Dünya çok şirin geçilmez
Sağ oldukça umut yaşar
Seksen doksan yüz yaş olsa
Yine onda umut yaşar

Umut Allah'tan kesilmez
Bu ne hikmet kimse bilmez
Türlü derdi çeker gülmez
Yine onda umut yaşar

Gönül umudun yoldaşı
Durmaz gezer dağı taşı
Son nefeste olsa kişi
Yine onda umut yaşar

Yalvar Veysel gündüz gece
Allah emretmiş böylece
Teneşire çıkanaca (1)
Yine onda umut yaşar

(1) Çıkanaca: çıkarcaya değin.

SEN OLMASAN BEN OLMAZDIM

Sen bir aşksın ben bir mecnun
Sen olmasan ben olmazdım
Sen bir gülsün ben bir bülbul
Sen olmasan ben olmazdım

Kalbimde yaşarsın her an
Varım yoğun sensin inan
Kalbiindeki aziz mehman (1)
Sen olmasan ben olmazdım

Ansızın kalbime girdin
Türlü türlü dertler verdin
Beraberce çekek (2) derdin
Sen olmasan ben olmazdım

Sensin benim cümle varım
Yoktur başka kisb-ü kârım
Hem yazımsın hem baharım
Sen olmasan ben olmazdım

Bağrınıdaki açan çiçek
Türlü koku türlü irenk (3)
Bu bendeki olan gerçek
Sen olmasan ben olmazdım

Dokun Veysel tele dokun
Coştı gönül etti akın
Sensin bana benden yakın
Sen olmasan ben olmazdım

(1) Mehman: mihman.

(2) Çekek: çekelim.

(3) İrenk: renk.

KILIÇ MIYDI GAMZE MİYDİ YAY MIYDI

Salınıp giderken boyunu gördüm
Selvi miydi fidan mıydı boy muydu
Eğmiş kaşlarını yayını gördüm
Kılıç mıydı gamze miydi yay mıydı

Güzel keklik gibi geziyor taşta
Gören âşıkları yakar ateşte
Avazı bülbülde sadası kuşta
Keklik miydi turna mıydı toy muydu

Taramış zülfünü dökmüş gerdana
Yel estikçe dalgalanır her yana
Dedinı dilber çevir yüzün bak bana
Gözler yıldız al yanaklar ay mıydı

Arasan dünyayı bulunmaz eşi
Siyah bulut perdelemiş güneşi
Ah çekti gözünden sel etti yaşı
Deniz miydi derya mıydı çay mıydı

Veysel şatır beyan eder derdini
Terk edemem ezberini virdini
Dilim (1) tutup soramadım yurdunu
Yayla mıydı kasaba mı köy müydü

(1) Dilim: dilimi.

S Ö Z L Ü K

— A —

aba: Bir çeşit kalın kumaş, bu kumaştan yapılmış giysi.

Âdem: Dünyada ilk yaratılan adam, ilk peygamber.

ahdetmek: Bir şeyi yapmak için kendi kendine söz vermek.

âhır: Sonraki, sonra, en sonu.

ahu: Ceylan.

ah ü figan: Ah etmek, acı ile bağırıp çağırmak.

akdetmek: Anlaşmak.

âlem: Dünya.

alıklı: Düzensiz, yırtık.

amel: Bir kimsenin, din buyruklarını yerine getirmek için yaptıkları.

arınmak: 'Temizlenmek.

asi: Karşı gelen, baş kaldıran.

aşikâr: Açık, meydanda, ortada.

aşlamak: Katmak, karıştırmak.

avaz: Ses.

ayan: Belli, açık, ortada.

— B —

baç: Vergi, haraç.

bade: Şarap, içki.

baki: Ölümsüz, kalıcı, durucu.

balkımak: Parıldamak.

baz: İri, büyük, gösterişli. Sarı renkli, büyük bir çeşit yabanî arı.

bel: Dağın iki tepesi arasında geçit veren alçak yer.

ben: Tende bulunan küçük, daha çok kahverengiyi andıran leke ya da kabartı.

beyan etmek: Anlatmak, açıklamak, söylemek.

beyhude: Boşuna.

bezdirmek: (Bir kimseye) yaşama ve iş görme isteğini yitirtmek.

bikarar: Kararsız, ne yapacağını bilmemek.

billûr: Pek duru ve temiz cam.

boran: Yel, şimşek ve gök gürültüsüyle karışık yağın kısa süreli yağış.

bostan: Kavun, karpuz (yerel olarak daha çok «karpuz» için kullanılan bir sözcük).

boyra: Oluk, toprak ya da kiremitten yapılmış su borusu.

buğuz: Kin.

bunculayın: Bunun gibi.

— C —

cazibeli: Çekici, ilgi çekici.

cefa: Eziyet, incitme.

Cennet: Din inanışına göre, iyilik işleyenlerin öldükten sonra sonsuz gönence kavuşacakları yer.

ceset: Ölü vücut.

cevr ü cefa: Eziyet, zulüm.

cilve: Kırıtma, karşısındakinin ilgisini çekmek için kadının takındığı hoş tavır.

cism: Beden, madde.

cömertlik: El açıklığı.

cura: İki ya da üç telli tambura.

cümbüş: Eğlenti.

cümle âlem: Bütün dünya.

— Ç —

çağ: Zaman, sıra.

çarh: Gök, felek.

Çarh-ı devran: Evren.

çarh-ı sema: Felek.

çark: bkz. çarh.

çarık: Kenarları kıvrılıp iki ucu dikilen ham deri parçasından yapılmış köylü pabucu.

çeç: Dalak halinde balsız petek.

çırağ: Mum, kandil, lamba gibi aydınlatma aracı.

— D —

defter: Bu dünyada yapılanların, edilenlerin (sevapların, günahların) yazıldığı yazgı, kader.

değme: Her olur olmaz (şey).

değmek: (yaş değmek) Basmak.

değmek: Esmek, vurmak (Lodos değmiş kara döndüm).

dem: Zaman, an.

derman: İlâç.

derviş: Eskiden tarikatlardan birine girip yaşayışını o yola uyduran ve kendini o tarikatın ilkelerine adayan kimse.

derya: Deniz.

despot: Rumların din başkanları.

devran: Dünya.

devşirmek: Toplamak.

dil: Gönül, yürek.

dilber: Gönlü alıp götüren güzel.
diyar diyar: Ülke ülke.
döşemek: Kaplamak, süslemek.
dudu: (tûtî) Papağan.
dudu dilli: Papağan gibi konuşan, iyi konuşan.
dümbelek: Ağzı gergin deriyle kaplı, kese biçimde,
vurularak çalınan, davulun küçük çeşitlerinden
bir çalgı.
dünür: Gelin ve güvey ana babalarının her biri.
düzen etmek: (sazı) Akort etmek.
eğlenmek: (bir yerde) Kalmak.,

— E —

ehl-i dert: Dertliler, sürekli bir hastalığa tutulanlar.
ehl-i kanaat: Bir şeyi yeterli görüp daha fazlasını
istemeyenler.
el: Yabancı, başkaları, memleket.
elaman!: Bezginlik ve sızlanma anlatan bir ünlem.
elvan elvan: Çeşit çeşit renkte.
ergen: Evlenecek çağa girmiş, bekâr.
ermek: (bir yere) Yetişmek.
eşmek: Hızlı yürümek, atla hızlı hızlı gitmek.
ezel: Başlangıcı olmayan geçmiş zaman, öncesizlik.

— F —

fani: Ölümlü, gelip geçici.
farımak: Aşınıp yıpranıp işe yaramaz hale gelmek.
feraset: Anlayışlık, çabuk seziş, sezgili.
feryat: Bağırma çağırma.
fesat: Bozukluk.
firik: Olgunlaşmak üzere olan tahıl.

gafil: Çevresinde olup bitenleri sezemeyen.

gaflet: Boş bulunma, dalgınlık, olup bitenleri seze-
meme.

gâyi: (gehi, gâh) : Ara sıra, bazen.

gam: Tasa, keder, kaygı, dert.

garip: Kimsesiz, zavallı.

gen: Geniş yer, alan.

gevher: Elmas, değerli taş, inci.

göğ: Mavi, yeşil.

gök: bkz. göğ.

gövel: Yeşil başlı (ördek).

gözetmek: Görmek.

gubarmak: Böbürlenmek, gururlanmak.

gülşen: Gül bahçesi.

gümlemek: «Güm» diye sesçıkarmak.

günbegün: Günden güne, aralıksız, her gün.

güzlek: Güziin davarların bulunduğu yer, davarların
sağılma yeri.

Hak: Tanrı.

hâli: Boş.

hançer: Ucu sivri, iki yanı keskin bıçak.

hâr: Diken.

haraç mezat: Açık oturum.

has: En iyi, katışıksız.

hâsıl olan: Türeyen.

hasım: Düşman.

hasut: Kıskanç, çekemeyen.
hatır et: Hatırla, gönlünden geçir.
hazine: İçinde çok miktarda değerli şey (altın, mücevherat) bulunan depo.
heder: Boşa gitme.
herk: Nadas.
heva-yı heves: Heves isteği.
hısım: Dedeleri, nineleri bir olanların her biri.
hor: Beğenilen, hoş giden, makbule geçen.
hor görme: Değersiz sayma, önemsememe, değer vermeme.
hoyrat: Kaba ve hırpalayıcı.
höyük: Kazıldığında, altından eski yapı kalıntıları çıkan yayvan toprak tepe, (burada) kapalı.

— I —

ıgış ıgış: Rüzgârda sallanan başakların birbirlerine sürtünerek çıkardığı sesi anlatmak için kullanılan söz (zarf).
ılgıt ılgıt: Hafif hafif.
ıramak: Uzaklaşmak, ayrılmak.
ırgalanmak: Kımıldanmak, sallanmak.

— I —

ikileme: Bir şey ekmeden önce toprağı iki kez sürme.
ilânihayet: Sonuna dek.
İskender-i zûlkerneyn: Büyük İskender.
işbu: Çok seyrek olarak «bu» işaret sıfatı yerine kullanılan bir sıfat.

kadim: Eski, öteden beri, başlangıcı olmayan.

kâfir: Nankör, iyilik bilmeyen.

kâinat: Var olan şeylerin tümü.

kâkül: Alnın üzerine sarkıtılan kısa kesilmiş saç.

kambur felek: Talihi, kaderi adlandırmak için kullanılan bir deyim.

kâmil: Yetişkin, yetkin, olgun, kemale ermiş.

kanmak: Doymak, kanıkmak.

katre: Damla.

kavletmek: Sözleşmek.

kaygana: Un ve yumurta karıştırılarak, içine peynir ya da kıyma konarak pişirilen yemek, omlet.

kayırmak: Birini gözetmek amacıyla ayrımlı işlemde bulunmak.

kelam: Söz.

kelep: Büyük iplik çilesi.

kemal: Olgunluk, tamlik.

kement: Uzakta bulunan herhangi bir şeyi tutup çekmek için atılan ucu ilmikli uzun ip.

kerem: İyilik, el açıklığı, bağış.

Kerem: Kerem ile Aslı öyküsünün erkek kişisi.

kervan: Uzak yerlere yolcu ve ticaret eşyası taşımak üzere düzülen yük hayvanı katarı.

keşiş: Rahip.

Kır At: Köroğlu'nun, olağanüstü özellikleri olan atı.

kisb ü kâr: İş güç, kazanç.

kocamak: Yaşlanmak.

kor: Her yanı iyice yanıp içine kadar ateş haline gelmiş kömür ya da odun parçası.

kozunu bölmek: Aralarındaki anlaşmazlığı zor yo-

luyle çözümlmek.

kös: Eskiden işaret vermekte kullanılan bir çeşit kocaman davul.

köz: İçinde küçük küçük kor parçaları bulunan kül.

kudret-i kuvvet: Tanrı'nın gücü.

— L —

laf: Söz.

leb: Dudak.

levh ü kalem: Levh ü mahfuz, mukadderat, alınyazısı.

Leylâ: Leyla ile Mecnun öyküsünün kadın kahramanı.

libas: Giysi.

— M —

mah: Ay.

mahir: Elinden iş gelir, becerikli.

mahluk: Yaratık.

mahrem: Gizli.

maksud: İstenilen şey.

maral: Dişi geyik.

maşuk: Sevilen, sevilmiş (erkek).

mazhar olmak: İyi bir şeye ermek.

mebusan: Milletvekilleri.

mecnun: Cin tutmuş, deli, aldanmış, delice seven, tutkun.

Mecnun: Leylâ ile Mecnun öyküsünün erkek kahramanı.

mehtap: Ay ışığı.

mekân: Yer.
menzil: Varılacak yer, konak yeri.
mera: Otlak.
merhem: Deriye sürülen, tereyağı kıvamında yağlı ilâç.
merhem çalmak: Merhem sürmek.
mert: Yiğit, sözünün eri.
mest: Sarhoş.
mest: Mes, üzerine (genellikle lastik) pabuç geçirilen kısa konçlu, hafif, yumuşak ayakkabı.
mestane: Sarhoşça, baygınca.
meşakkat: Sıkıntı, güçlük, zorluk.
meşk: Alistırma, alışmak için yapılan çalışma.
mevcudat: Yaratıklar.
mevki: Yer, makam.
Mevlâ: Tanrı.
mey: Şarap.
meyil vermek: Gönülden bağlanmak.
mihman: Konuk, misafir.
mihnet: Acı, eziyet, zahmet, gam, keder, belâ. sıkıntı.
molla: Büyük kadı, büyük bilgin.
muallâk: Havada, boşlukta kalan.
muhabbet: Sevgi.
muhanet: Alçak, korkak, kalles, kadın tabiatlı.
murat: İstek, dilek.
mutlak: Salt, tek.
Mühr-i Süleyman: Hazreti Süleyman'ın mühründe bulunduğu söylenilen birbirine girmiş iki üçgen şekli.

— N —

naçizâne: Önemsiz.

nafile: Boş.

nakış: Süs.

narh: Çarşıda pazarda satılan şeyler için ilgili mākamlarca konulan fiyat.

nark: bkz. narh.

nebat: Bitki.

nur: Aydınlık, parıltı.

Nûşirevan-ı Âdil: İran'da Sasaniler döneminde hükümdarlık yapmış, doğruluğu, adaletiyle tanınan şah.

— 0 —

onulmaz: Sağalmaz, iyileşmez.

— P —

pare pare: Parça parça.

pepe: Dili tutuk.

perva: Korku, çekingenlik.

pervane: Geceleri ışığın çevresinde dönen küçük kelebek.

peşi peşine: Ardı ardına.

pîr: Bir tarikat ya da sanatın ilk kurucusu.

puslanmak: Buğulanmak, sis içinde kalmak.

— R —

rakip: Herhangi bir işte, birbirlerinden üstün olmaya çalışan kimseler.

rayiha: Koku.

Resul-u Ekrem: Hazreti Muhammet.

sada: Ses.

saki: İçki sunan.

sarp: Dik, çıkılması, geçilmesi güç (yer).

seher: Tanyeri ağarmadan önceki zaman.

sekleme: Çuval.

ser: Baş.

set: Toprağın kayıp akmasını ya da suyun yayılmasını önlemek için çekilen kalın duvar.

servi: Yaprakları koyu yeşil renkte, en çok mezarlıklara dikilen, ince ve uzun bir ağaç.

seyran etmek: Gezmek.

sırr-ı hikmet: Tanrı'nın sırrı.

sine: Göğüs.

sitemkâr: Zulüm ve haksızlık eden.

sunu: Erkek ördek, (burada) sevgili.

şakımak: Ötmek.

şakirt: Çırac.

Şeytan: Melek iken Âdem peygambere secde etmediği için gökten kovulduğuna ve o zamandan beri insanları kötü yollara çekmeye çalıştığına inanılan kötü ruh.

şule: Alev, ateş alevi, ışıık.

tabir: Yorum (rüya yorumu), anlatma.

tahammül: Bir yükü üstüne alma.

tavlanmak: Şişmanlamak.

tecelli: Alinyazısı, kader, Hak nurunun etkisiyle iyi kulların yüreğinde ilâhî sırların belirmesi.

tertip olmak: Düzenlenmek.

teskin etmek: Yatıştırmak.

tezene: Mızrap.

tor: Sığ gözlü ağ, balık ağı.

toy: Göçebe kuşlardan, leylekten daha iri, eti için avlanan, kızıl tüylü bir kuş.

turna: Göçebe kuşlardan, uzun bacaklı, daha çok türkülerimizde ve halk şiirlerinde adı geçen iri bir kuş.

Türkmen: Oğuz Türklerinin bir kolu.

— U —

ûd: Edep.

uğur, -ğru: Yol.

uşak: Çocuk.

— Ü —

üğrünü üğrünü: Sallana sallana.

ürgülenmek: Yavaş yavaş sallanmak.

ütülmek: Oyunda yenilmek.

— V —

vefa: Sözünde durma, sözünü yerine getirme.

viran: Yıkık, yıkılmış.

virt: Çok yineleme, dîline dolama.

— Y —

yadigâr: Bir kimseyi hatırlatacak anmalık.
yalın kılıç: Kılıcını kınından sıyırmış olarak.
yanaşma: Uşak, hizmetçi.
yerinmek: Acınmak, pişman olmak.
yetirmek: Yetiştirmek.
yoz olmak: Kazandığı iyi nitelikleri yitirmek.
yunmak: Yıkanmak.

— Z —

zahir: Belli, görünen, açık.
zâr: Sesle ağlayan, inleyen.
zerre: Çok küçük parça.
zeval: Sona erme.
zurba zurba: Sürü sürü.
züğürt: Parasız pulsuz.
zümrüt: Cam parlaklığında, yeşil renkte, saydam bir
süs taşı.
zülfüdâr (zülf-dâr): Zülfün var ise.
zülûf (zülf): Yüzün iki yanından sarkan saç lülesi,
sevgilinin saçı.

K A Y N A K Ç A

- 1 — Âşık veysel: **Deyişler**, Ankara 1944
- 2 — Âşık Veysel Şatıroğlu: **Sazımdan Sesler**, Ankara 1949
- 3 — Âşık Veysel Şatıroğlu: **Dostlar Beni Hatırlasın**, İstanbul 1971 (2. baskı)
- 4 — Ümit Yaşar Oğuzcan: **Âşık Veysel**, İstanbul 1972
- 5 — Prof. Dr. İlhan Başgöz: **İzahlı Türk Halk Edebiyatı Antolojisi**, İstanbul 1968
- 6 — Tahir Kutsi Makal: **Âşık Veysel**, İstanbul 1973
- 7 — Tahsin Saraç: **Âşık Veysel**, Ankara 1965
- 8 — İbrahim Aslanoğlu: **Âşık Veysel**, Sivas 1967
- 9 — Prof. Dr. Pertev Naili Boratav: **100 Soruda Türk Halk Edebiyatı**, İstanbul 1969
- 10 — Pertev Naili Boratav - Halil Vedat Fıratlı: **İzahlı Halk Şiiri Antolojisi**, Ankara 1943
- 11 — Abdülbaki Gölpınarlı: **100 Soruda Tasavvuf**, İstanbul 1969
- 12 — Sabahattin Eyuboğlu: **Mavi ve Kara**, İstanbul 1973
- 13 — Ferit Devellioğlu: **Osmanlıca - Türkçe Ansiklopedik Lûgat**, Ankara 1970
- 14 — TDK: **Türkçe Sözlük**, Ankara 1969

- 15 — Mustafa Nihat Özön: **Osmanlıca-Türkçe Sözlük**, Ankara 1971
- 16 — **Tarama Sözlüğü** (I-VI. ciltler), Ankara 1963-1972
- 17 — **Derleme Sözlüğü** (Eski ciltler ve yeni I - VI ciltler), Ankara 1963

EYLÜL

jerzy

putrament

Çağdaş Polonyalı yazar 1939 Varşova ayaklanmasını ve Alman faşistlerinin yaptıkları kıyımı anlatan en büyük romanı EYLÜL ile ünlerin doruğuna erişti. Bu eserinde bir şair, bir uslûpçu olarak kendini gösteren Putrament açık, akıcı ve gerçekçi anlatımıyla Polonya'nın kurtuluşunu dile getirir.

Şimdilerde Polonya Yazarlar Birliği'nin başkanı olan Jerzy Putrament, dış görevlerde bulunmuş, aynı birliğin genel yazmanlığını ve Dünya Barış Konseyi üyeliğini yapmıştır. EYLÜL çağımızın yapısına çok uygun düşen devrimci bir romandır.

2 Cilt Fiatı 20'şer lira

GOGOL

Hikâyeler

Rus edebiyatında önemli bir yeri olan Gogol'ün biri ilk kez türkçede yayınlanan dört hikâyesi.

Kaput, Burun, Fayton ve İki Soylu Kişinin hikâyesi.

Rusça aslından çevrilmiştir.

200 sayfa 12.50 Tl.

Yirmibeşinci Saat

Virg l GHİORGHİU

 nl  Romen yazarı V. Ghiorghiu, bu romanıyla dünyaya, insanlığa, uygarlığa olan bakış açısını en belirgin biçimde ortaya koymuştur.

Romanın en büyük özelliği her satırında ateş gibi bir hümanizmanın fışkırmasıdır. Din, t re, milliyet, ideoloji... ne olursa olsun insancılıkla  e-lişen her şeye karşıdır yazar.

Romanın kahramanı Moritz'in dehşet dolu se-r veni okuyanın bütün benliğini sarmakta ve onu unutulmazlı a yükseltmektedir.

Yirmibeşinci Saat, romanı aynı isimle filme alınmış ve başrollerini Antony Quinn'le Virna Lisi oynamışlardır.

Yirmibeşinci Saat seyredenlerin unutamadık-ları bir film, okuyanların ellerinden bırakamadıkları bir romandır.

1926 İngiltere Genel Grevi

John Murray

Savaş sonrası İngilteresinde başlayan ve on gün içinde biten 1926 Genel Grevi İngiliz İşçi Sınıfı Tarihi'nin altın sayfalarından biridir. Bu grevle İngiliz İşçi eylemi yeni boyutlara ulaşmış, burjuva sınıfının iç yüzünü ortaya dökmüş, sömürülen sınıfların kurtuluşuna yardım etmek amacını günden bir yöntem kazanmıştır.

Ekonomik bunalımın kasıp kavurduğu İngiltere'de bu grev, modern örgütlenmiş işçi kuruluşlarının gelişmesine, burjuva propagandasının suç ortağı iktidarın sallanışını ve ülkedeki marksist çözümlerlerin bütün güçlüklerle karşın uyanışını doğurmuştur.

Kapitalist dünyanın günümüzdeki bunalımı ile paralellik kuran bu kitap, işçilere, aydınlara ve herkese büyük bir açıklık kazandıracaktır.

"Bir ayağı geleneksel halk şiirinde, bir ayağı modern dünyanın eşğinde olan Aşık Veysel kimdir? Önemi nerden geliyor, sanatsal kişiliği nedir, şiirlerinde özellikle hangi konular üzerinde durmuştur?"

Genç kuşağın önde gelen denemeci ve eleştirmecilerinden Adnan Binyazar, "Aşık Veysel" adlı eserinde bu sorulara değiniyor. Bunun için Veysel'in yaşamını anlatıyor. Sanatının kaynaklarını, gelişimini, özelliklerini sergiliyor. Toprakla, Tanrıyla, tasavvufle, kaderle ölümlü ilişkilerini belirtiyor. Saz, sevi, yaşam ve doğa üstüne duyuslarını, düşümlerini yorumlayıp değerlendiriyor. Ayrıca, dünya görüşünü, toplumla, uygarlıkla, insanlarla alışverişini de gözden geçiriyor. Şiirlerinin biçimini, içeriğini, toplumsal ve düşünsel yapısını çözümleyip eleştiriyor.

Aşık Veysel'in kişiliği gibi sanatını da tanıtmada bu eleştirinin yararlı olacağını umuyoruz.

Fiyatı 10 Lira

Matbaa 70 Tel. 26 60 05